

BELGISCHE SENAAAT**—
BUITENGEWONE ZITTING 1988
—****—
19 APRIL 1988
—**

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen

(Ingediend door de dames Herman-Michielsens,
Truffaut c.s.)

**—
TOELICHTING
—**

1. Abortus blijft een van de meest controversiële strafrechtelijke problemen van onze wetgeving.

Daardoor ontstaan discriminaties, evenals gevaarlijke toestanden binnen het gerechtelijk apparaat.

Sinds 1973, toen dokter Peers werd aangehouden, is duidelijk geworden dat de rechterlijke instanties de bestrafing van abortus niet meer in handen hebben.

Gedurende verscheidene jaren hebben de meeste procureurs des Konings geen vervolging meer ingesteld tegen degenen die abortus hadden verricht en wegens die behandeling werden aangeklaagd.

Velen hebben deze zaken niet voor de raadkamer noch voor de feitenrechter gebracht.

Aldus zijn talrijke abortuszaken verjaard.

Toen werd aangekondigd dat in het Parlement een debat zou worden gehouden over de mogelijkheid om de medisch uitgevoerde zwangerschapsafbreking geheel of gedeeltelijk te onttrekken aan het strafrecht, hebben de parketten een afwachtende houding aangenomen.

SENAT DE BELGIQUE**—
SESSION EXTRAORDINAIRE DE 1988
—****—
19 AVRIL 1988
—**

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code

(Déposée par Mmes Herman-Michielsens,
Truffaut et consorts)

**—
DEVELOPPEMENTS
—**

1. L'avortement demeure un des problèmes pénaux les plus controversés de notre législation.

Il suscite des discriminations et des pratiques dangereuses au sein de l'appareil judiciaire.

Depuis 1973, date de l'arrestation du docteur Peers, il est devenu évident que les autorités judiciaires ne maîtrisent pas la répression des avortements.

Pendant plusieurs années, la plupart des procureurs du Roi se sont abstenus de poursuivre les auteurs d'avortements qui leur étaient dénoncés.

Beaucoup se sont abstenus de faire fixer les affaires soit devant les chambres du conseil, soit devant les juridictions de fond.

On a ainsi laissé prescrire de nombreuses affaires d'avortement.

L'annonce d'un débat législatif portant sur une dépénalisation totale ou partielle de l'avortement médical a suscité alors dans les parquets une politique d'attente.

Velen hebben gehoopt dat een nieuwe wet spoedig een einde zou maken aan het feit dat een groot gedeelte van de publieke opinie gekant is tegen de toepassing van de strafwet.

Het moet gezegd dat er over deze strafwet geen consensus meer heerst onder de bevolking.

Opiniepeilingen hebben duidelijk gemaakt dat een brede laag van de bevolking, en in bepaalde gewesten zelfs het grootste gedeelte van de bevolking, zich verzet tegen het strafrechtelijk vervolgen van een medisch uitgevoerde abortus die met toestemming van de vrouw wordt verricht.

Degenen die hoopten op een herziening van de strafwet zijn bedrogen uitgekomen. Een voorstel van wet, in de Kamer ingediend op 15 december 1981 (nr. 20 — 1981-1982), om de artikelen 350, 351, 352, 353 en 383, vijfde lid en volgende, van het Strafwetboek gedurende één jaar op te schorten, werd met een meerderheid van slechts enkele stemmen verworpen.

Aldus werd het bestaan bevestigd van een diepe en radicale kloof tussen de verschillende standpunten betreffende dit probleem.

De verwikkelingen die zich toen in het Parlement hebben voorgedaan, hebben de verwarring in de gerechtelijke wereld nog doen toenemen.

Ten einde de rechtsstaat enigermate in stand te houden, heeft de procureur-generaal bij het Hof van Beroep van Brussel daarop besloten de rechtsdag te bepalen voor bepaalde zaken die tot dan toe op een wachtlijst waren geplaatst, en voor zover deze nog niet verjaard waren.

Aldus werden nieuwe processen ingeleid. Artsen, verplegend personeel en vrouwen die een zwangerschapsafbreking hadden ondergaan, werden voor de strafrechter gebracht.

Deze rechtszaken hebben de discussie over abortus geraldiseerd.

Vooreerst werden uiteenlopende maatstaven gehanteerd. Hoogleraren, talrijke artsen uit het academisch ziekenhuis Sint-Pieter te Brussel, evenals artsen verbonden aan abortuscentra hebben de ingreep verricht omdat zij begaan waren met het lot van de vrouwen die hun hulp kwamen inroepen; zij werden vervolgd en veroordeeld in eerste aanleg, maar in beroep vrijgesproken.

Het vrijsprekend arrest voerde de onoverkomelijke dwaling aan waarin de artsen verkeerden ten gevolge van de gerechtelijke praktijken. Het arrest stelde eveneens vast dat de burgers niet meer gelijk zijn voor de strafwet, aangezien in het rechtsgebied van bepaalde hoven van beroep de artsen ongestraft en openlijk tot zwangerschapsafbreking kunnen overgaan. Deze artsen zijn trouwens voor de rechtbank komen getuigen.

Een hoogleraar werd veroordeeld tot voorwaardelijke gevangenisstraf door een Nederlandstalige kamer van het hof van beroep, nadat hij door de Franstalige kamer was vrijgesproken voor gelijktijdig gepleegde feiten.

Beaucoup espéraient que, dans un délai rapproché, une loi nouvelle mettrait fin à l'hostilité d'une large partie de l'opinion publique à l'application de la loi pénale.

Celle-ci ne jouit plus en effet d'un large consensus social.

Les sondages ont mis en évidence le fait qu'une partie très importante de la population, parfois majoritaire dans certaines régions, s'oppose à la répression pénale des avortements médicaux pratiqués avec le consentement de la femme.

L'espoir d'une réforme fut déçu. Une proposition de loi déposée à la Chambre le 15 décembre 1981 (n° 20 — 1981-1982) et qui tendait à suspendre pendant un an les articles 350, 351, 352, 353 et 383, alinéa 5 et suivants, du Code pénal fut rejetée à quelques voix de majorité.

Ainsi était confirmé le divorce profond et radical qui existe entre diverses couches de l'opinion sur le problème.

Cette péripétie parlementaire a accru le désordre judiciaire.

Le procureur général près la Cour d'appel de Bruxelles, dans le souci de sauvegarder un certain Etat de droit, a décidé de faire fixer des affaires qui avaient été tenues en suspens, du moins celles qui entre-temps n'avaient pas été frappées par la prescription.

De nouveaux procès ont été ainsi mis en mouvement. Des médecins, des membres du personnel de santé et des femmes ayant subi une interruption volontaire de grossesse ont été cités devant les juridictions répressives.

Ces procès ont contribué à radicaliser le débat.

On a constaté tout d'abord des divergences d'appréciation. Des professeurs d'université, ainsi que plusieurs médecins pratiquant à l'hôpital universitaire Saint-Pierre à Bruxelles et d'autres pratiquant dans des centres extra-hospitaliers dans le souci des motivations profondes des femmes qui sollicitaient leur intervention, furent néanmoins poursuivis, condamnés en première instance et acquittés en degré d'appel.

L'arrêt d'acquiescement alléguait l'erreur invincible provoquée dans le chef des médecins par les pratiques judiciaires. Il constata aussi que les citoyens n'étaient plus égaux devant la loi pénale puisque dans certains ressorts de cour d'appel des médecins pratiquent impunément et ouvertement des interruptions de grossesse. Ces médecins venaient du reste en témoigner à la barre des juridictions.

Cité à comparaître devant une chambre flamande de la cour d'appel pour des faits contemporains à ceux pour lesquels il avait fait l'objet d'un acquiescement par la chambre française, un professeur d'université fut condamné à une peine de prison avec sursis.

In een andere abortuszaak erkende de rechtbank van Nijvel het bestaan van een noodtoestand welke zwangerschapsafbreking bij een meisje van 15 jaar rechtvaardigde. Het hof van beroep heeft het in eerste aanleg gewezen vonnis echter tenietgedaan en de beklaagden veroordeeld.

Dokter Peers werd vervolgd voor het uitvoeren van vele honderden abortussen. Hij alleen werd verwezen naar de correctionele rechtbank van Namen. Geen andere arts en ook geen van de vele vrouwen die om afbreking van hun zwangerschap verzocht hadden, werden in beschuldiging gesteld.

Uiteindelijk werd voor deze zaak nooit een rechtsdag bepaald en zijn de feiten inmiddels verjaard.

2. Een onderzoek van de rechtspraktijk leert het volgende :

a) De parketten hebben hun vervolgingsbeleid duidelijk niet op elkaar afgestemd. Er blijven essentiële verschillen bestaan. Bepaalde procureurs vervolgen nog steeds niet of bepalen geen rechtsdag voor abortuszaken.

Deze politiek, die trouwens niet wordt afgekeurd door de man in de straat, wordt nog in de hand gewerkt door het feit dat de ministers van Justitie het zo hebben gewild. Tijdens het debat in het Parlement heeft de huidige minister van Justitie bevestigd dat de vier ministers die elkaar aan het hoofd van het departement van Justitie hebben opgevolgd, de parketten niet hebben aangemaand de vervolgingen te hervatten en de wet toe te passen.

Deze vier ministers, die tot verschillende politieke families behoorden (CVP, PVV, PS, PRL), hebben er dus liever van afgezien om het vervolgingsbeleid eenvormig te maken, met als risico, dat inmiddels verwerkelijkt werd, binnen het gerechtelijk apparaat een enorme scheeftrekking bij de toepassing van de wet te doen ontstaan.

Het ontmantelen van de rechtsstaat wordt dus op het hoogste niveau voltrokken.

Dit ministerieel beleid laat duidelijk blijken dat de bestrafing van opzettelijke zwangerschapsafbreking politiek niet haalbaar is.

Het is veelbetekenend dat tijdens de debatten in de Kamer bepaalde voorstanders van het handhaven van de strafwet zich tevens uitspraken voor een milde strafmaat. Een van hen zei zelfs « laten de rechters hun ogen sluiten »... Men kan zich moeilijk ontdoen van het gevoel dat de principiële bevestiging van de strafbaarheid voor velen belangrijker is dan de toepassing van de straf zelf.

b) Daar waar opnieuw vervolgingen werden ingesteld, is er geen einde gekomen aan het opzettelijk afbreken van zwangerschappen.

De gynecologische diensten van veel ziekenhuizen en klinieken evenals van de abortuscentra zetten de behandelingen voort zonder dit te verhelten.

Dans une autre affaire d'avortement, le tribunal de Nivelles reconnut l'existence d'un état de nécessité justifiant l'interruption de grossesse sur la personne d'une fillette de quinze ans. Mais la Cour d'appel, réformant la décision du premier juge, condamna les prévenus.

A Namur, le docteur Peers, poursuivi pour la commission de plusieurs centaines d'avortements, fut renvoyé seul devant le tribunal correctionnel. Aucun autre médecin, aucune des nombreuses femmes qui avaient sollicité une interruption volontaire de grossesse ne furent mis en prévention.

Finalement la cause ne fut jamais fixée devant le tribunal et les faits furent tous atteints par la prescription.

2. L'examen des pratiques permet de faire plusieurs constatations :

a) Les parquets n'ont manifestement pas unifié leurs poursuites répressives. Des différences essentielles subsistent. Certains procureurs continuent à ne pas poursuivre ou à ne pas faire fixer les causes.

Cette politique d'abstention, outre qu'elle ne suscite aucune réprobation dans la population ambiante, est confortée par la volonté des ministres de la Justice. Lors de débats parlementaires, le ministre de la Justice actuel a confirmé le fait que les quatre ministres de la Justice qui se sont succédé à la tête du département de la Justice se sont abstenus de faire injonction au chef des parquets de reprendre les poursuites et d'appliquer la loi.

Ces quatre ministres qui appartiennent à des familles politiques différentes (CVP - PVV - PS - PRL) ont ainsi préféré s'abstenir d'unifier les poursuites au risque — réalisé — de créer dans l'appareil judiciaire de formidables distorsions dans l'application de la loi.

La destruction de l'Etat de droit est donc un fait réalisé au plus haut niveau.

Cette politique ministérielle indique à tout le moins que la répression pénale des interruptions volontaires de grossesse n'est pas politiquement praticable.

Il est significatif de noter que lors des débats qui eurent lieu à la Chambre, certains partisans du maintien de la loi pénale affirmèrent en même temps un souci d'une répression modérée. L'un d'eux souhaita même « que les juges ferment les yeux »... On échappe difficilement au sentiment que l'affirmation du principe répressif importe à beaucoup davantage que son application.

b) Là où les poursuites ont repris, les pratiques d'interruption volontaire de grossesse n'ont pas pour autant cessé.

Les services gynécologiques de beaucoup d'hôpitaux et de cliniques, de centres extra-hospitaliers continuent leurs activités sans dissimulation.

Het is ook duidelijk dat de parketten die opnieuw vervolgingen instellen, een gerichte actie voeren : meestal beperken ze zich tot vervolging van de gevallen van abortus die werden verklikt. Alle andere laten ze ongemoeid.

Door toepassing van een strafwet die volledig achterhaald en onafdoende is, neemt de onzekerheid, ook in rechte, toe.

c) Het hervatten van de vervolgingen en de gewezen vonnissen hebben de toepassing van de opzettelijke zwangerschapsafbreking niet fundamenteel gewijzigd. Men kan enkel een toename vaststellen van het aantal abortusgevallen in het buitenland, terwijl de minder gegoeden zich tot de « engeltjesmaaksters » wenden.

Ten slotte stelt men vast dat de dreiging met strafrechtelijke sancties niet meer afschrikt :

De verklaringen van bepaalde en daarenboven zeer bekende artsen dat zij zich niet zullen neerleggen bij de rechterlijke uitspraak, getuigen van hun vaste wil om door te gaan met de behandelingen die hen voor de correctionele rechtbank hebben gebracht.

Gesteund door een belangrijk deel van de publieke opinie, tekent zich de wil af om zich openlijk te keren tegen de strafbepalingen. Dit kan tot gevaarlijke ideologische confrontaties leiden.

Reeds heeft een decreet van de Franse Gemeenschap door zijn onduidelijkheid nog meer verwarring gesticht en de rechtsonzekerheid doen toenemen.

Aldus ontstaat het gevaar dat de Gemeenschappen — wegens hun eigen gevoeligheden — elkaar ook over de abortusproblematiek gaan bekampen.

De mentaliteitsverandering is duidelijk merkbaar. De eensgezindheid omtrent de noodzaak om de opzettelijke zwangerschapsafbreking strafrechtelijk te vervolgen, behoort kennelijk tot het verleden.

In de jaren 1950 hebben eminente magistraten nog verklaard dat abortus aan het strafrecht onttrekken, onduidelijk was.

Twintig jaar later beklemtonen dezelfde personen, en zij niet alleen, in openingsredes en publikaties, dat een aanpassing van de wetgeving dringend noodzakelijk is.

3. Enkelen hebben gehoopt dat de passiviteit van de parketten een hervorming van de wetgeving overbodig zou maken. Anderen hebben gedacht dat, aangezien opzettelijke zwangerschapsafbreking in al de ons omringende landen toch gelegaliseerd was, de bestaande wetgeving in België behouden zou kunnen worden. De bevolking zou weinig te lijden hebben van de negatieve medische en maatschappelijke gevolgen van clandestiene abortus.

Een dergelijke opstelling is uiteraard niet te verdedigen.

Il n'est pas sérieusement contestable que les parquets qui ont repris les poursuites n'agissent que très ponctuellement. La plupart se contentent de poursuivre les avortements qui leur sont dénoncés. Ils se désintéressent de tous les autres.

Ainsi, l'incertitude et l'insécurité juridique ne font que croître dans l'application d'une loi pénale totalement discréditée et inopérante.

c) La reprise des poursuites, la survenance de jugements de condamnation, n'ont pas changé fondamentalement les pratiques d'interruption volontaire de grossesse. On constate seulement une recrudescence des avortements à l'étranger et, chez les plus pauvres, un recours aux « faiseuses d'anges ».

Enfin, la menace de sanctions répressives ne convainc pas :

Les déclarations de certains médecins, et parmi les plus réputés, de ne pas s'incliner devant les jugements, témoignent d'une volonté de poursuivre les pratiques qui avaient justifié leur comparution devant les audiences correctionnelles.

Soutenue par une partie importante de l'opinion publique, une volonté se dessine de résister ouvertement à la répression. Elle conduira à des affrontements idéologiques dangereux.

Déjà, un décret de la Communauté française, par l'ambiguïté de ses termes, a accru la confusion et l'incertitude du droit.

On voit ainsi se profiler le danger d'un affrontement des sensibilités communautaires sur la question de l'avortement.

L'évolution des esprits est patente. L'unanimité du corps social sur la nécessité de réprimer pénalement les interruptions volontaires de grossesse s'est manifestement rompue.

Dans les années 1950, d'éminents magistrats affirmèrent le caractère inadmissible de la dépénalisation.

Vingt ans plus tard les mêmes personnalités, et bien d'autres, insistent dans des mercuriales, dans des écrits, sur la nécessité urgente d'une réforme législative.

3. Certains ont espéré que la passivité des parquets permettrait de faire l'économie d'une réforme législative. D'autres ont pensé que puisque tous nos voisins avaient légalisé l'interruption volontaire de grossesse, il serait aisé à la Belgique de garder sa législation sans que la population subisse vraiment les conséquences sociales et médicales néfastes des avortements clandestins.

Ces attitudes ne sont pas défendables.

Allereerst omdat de procureurs-generaal nog steeds van mening verschillen over de noodzakelijkheid om de wet al dan niet toe te passen.

Het resultaat is dat we nu te maken hebben met inconsequenties en contradicties.

Vervolgens omdat het toestaan van abortus, voor zover die in het buitenland wordt verricht, de strekking en de toepassing van onze strafwet fundamenteel ontkracht.

Men weet dat krachtens artikel 7, § 1, van de wet van 7 april 1878 een Belgische vrouw die haar zwangerschap laat afbreken in een land waar deze ingreep toegelaten is, hiervoor in België niet vervolgd kan worden.

Dat is volgens de Belgische wet dus niet verboden. Het is immers niet toegestaan een onderdaan in België te vervolgen voor een feit dat volgens de Belgische wet een misdrijf of wanbedrijf is, maar volgens de wetgeving van het land waar het feit gepleegd werd, niet strafbaar is.

Het zogenoemde « abortustoerisme » naar Nederland of naar Frankrijk is dus volgens de Belgische autoriteiten volledig in overeenstemming met de regels.

Opzettelijke afbreking van de zwangerschap, waarop bepaalde kringen exemplaire straffen willen stellen, ontsnapt dus aan strafrechtelijke vervolging mits deze ingreep verricht wordt over de landsgrenzen, ook al gebeurt dat op een tiental kilometer van de woonplaats van de betrokkene.

Gelet op het aantal zwangerschapsafbrekingen bij Belgische vrouwen welke in het buitenland uitgevoerd worden, heeft de heer Robert Legros, eerste voorzitter-emeritus van het Hof van Cassatie, de volgende frappante uitspraak gedaan : « Zo kan men zonder overdrijving stellen dat abortus in België als gedepenaliseerd wordt beschouwd, behalve wanneer de ingreep in België uitgevoerd wordt. » (Cf. *Journal des procès* nr. 70 van 18 oktober 1985.)

Ten slotte dient ook onderstreept te worden dat de mogelijkheid om zich in de buurlanden te laten aborteren, alleen openstaat voor meer gegoede of degelijk voorgelichte vrouwen : de strafwet kan slechts die vrouwen vervolgen die niet de middelen hebben om zich tot buitenlandse artsen te wenden.

**

4. Uiteindelijk heeft het stilzitten van de wetgever zware gevolgen. Het is immers duidelijk dat de normale toepassing van de wet onmogelijk geworden is.

Zoals een eminent jurist onlangs verklaarde :

« De grondslag zelf van de democratie staat op het spel, wanneer de wet niet meer naar behoren toegepast wordt. »

Professor R. O. Dalcq, hoogleraar rechtsleer aan de U.C.L., zei onlangs het volgende :

« De artsen die, in geweten en met veel inzet die bewondering afdwingt, weigeren de wet na te leven, worden in

D'abord, parce que les procureurs généraux divergent toujours d'appréciation sur la nécessité d'assurer l'application de la loi.

Il en résulte les incohérences et les contradictions que l'on constate aujourd'hui.

Ensuite, parce que la licéité des interruptions de grossesse pratiquées à l'étranger dénature fondamentalement la portée et l'application de la loi répressive.

On sait qu'en vertu de l'article 7, § 1er, de la loi du 17 avril 1878, une femme belge qui subit une interruption volontaire de grossesse dans un pays où un tel acte est autorisé ne peut être poursuivie en Belgique.

Son comportement est donc parfaitement licite aux yeux de la loi belge, laquelle ne permet pas de poursuivre en Belgique un citoyen pour un fait qui constitue un crime ou un délit aux yeux de la loi belge mais qui n'est pas puni par la législation du pays où il a été commis.

Le « tourisme abortif » selon le terme employé par certains — vers la Hollande ou vers la France — est donc au regard des autorités belges parfaitement régulier.

L'interruption volontaire de grossesse, que certains milieux souhaitent voir frapper par la loi pénale belge de sanctions exemplaires, échappe donc à toute répression pénale dès lors qu'elle est commise au-delà des frontières, à quelques dizaines de kilomètres du domicile de l'intéressé.

Constatant le nombre d'avortements qui se pratiquent à l'étranger, M. Robert Legros, premier président émérite de la Cour de cassation, affirmait dans une formule frappante : « Ainsi est-il à peine exagéré de considérer que l'avortement est dépenalisé en Belgique sauf quand il est commis dans le Royaume. » (*Journal des procès* n° 70 du 18 octobre 1985.)

Enfin, il convient encore de souligner que ces possibilités d'avortement dans les pays voisins ne sont accessibles qu'aux femmes aisées ou parfaitement informées : la loi pénale, au mieux, ne peut frapper que celles qui n'ont pas les moyens de solliciter des médecins étrangers.

**

4. Enfin, l'inertie du législateur est lourde de conséquences, dès lors qu'il apparaît avec évidence que l'application régulière de la loi est devenue impossible.

Comme un juriste éminent le soulignait récemment :

« C'est le fondement même de la démocratie qui est en jeu lorsque la loi n'est plus appliquée comme elle devrait l'être. »

Le professeur R.O. Dalcq, professeur de droit à l'université catholique de Louvain, affirmait, il y a peu, que :

« Les médecins qui, en conscience et avec un courage certain qui suscite l'admiration, refusent de respecter la loi,

feite revolutionairen die de wettelijkheid aanvechten, zoals anderen dat doen met geweld of terrorisme, en zeker met minder verheven doelstellingen.

De Staat die dat aanvaardt en niet reageert, houdt op een rechtsstaat te zijn, d.w.z. een Staat waarin alle burgers zonder uitzondering, met inbegrip van de Staat zelf, onderworpen zijn aan dezelfde rechtsregelen.

Het principe van de rechtsstaat is een van de fundamentele grondslagen van onze democratie. Het aanvechten ervan door een deel van het medisch korps houdt in mijn ogen een gevaar in voor deze democratie.

Dat moet dus ophouden, in het belang van onze maatschappij, in het belang van de vrouwen, in het belang van de artsen en in het belang van de Staat. En dat kan enkel via een debat in het Parlement.

De toestand is te ernstig opdat het Parlement niet zou inzien dat dit probleem veel verder reikt dan de grenzen van de abortusproblematiek, en in feite onze instellingen raakt...

Ofwel bestendigt het Parlement de bestaande regeling en dan moet de Regering de wet strikt doen naleven. Ofwel beseft het Parlement dat de wetgeving moet worden aangepast naar het voorbeeld van de ons omringende landen, wat mij niet alleen uiterst wenselijk maar ook noodzakelijk lijkt, indien men niet wil dat de huidige contestatie van onze instellingen blijft duren en, in dat geval, zal de nieuwe wet nageleefd moeten worden... »

In dezelfde zin schreef de heer Robert Legros i.v.m. de strafrechtelijke vervolging van abortus :

« De werkelijkheid is dat het maatschappelijke geweten sterk verdeeld is en dat, zelfs in christelijke kringen, men zich steeds minder strak opstelt.

De strafwet moet ongetwijfeld gewijzigd worden wanneer de bestraffing verschilt van streek tot streek, wanneer bepaalde veroordelingen scherpe kritiek uitlokken in de pers en bepaalde vrijspraken aanleiding geven tot nauwelijks verholen enthousiasme, wanneer voorstellen tot herziening van de strafwet telkens weer verworpen worden om redenen die niets te maken hebben met de eigenlijke problematiek, wanneer tijdens radio- en TV-debatten de hoop op hervorming zonder voorbehoud geuit wordt, wanneer personen met een grote morele, professionele, wetenschappelijke en politieke invloed zich openlijk verzetten tegen het behoud van de huidige wet, wanneer de meeste landen een vrijere abortuswetgeving uitvaardigen, wanneer zelfs in geval van vervolging vergevingsgezindheid en gematigdheid doorwegen, wanneer bepaalde veroordelingen in het geheel niet aangevoeld worden als ontorend maar integendeel opgeëist worden, zelfs door hooggeplaatste personen, die niet aarzelen om te verklaren dat ze gehandeld hebben volgens hun geweten, hun overtuiging en hun plicht, wanneer het parket besluit om opnieuw te vervolgen na een periode van opschorting, wanneer de minister van Justitie niet optreedt als de procureur zich van vervolging onthoudt...

deviennent en réalité des révolutionnaires qui contestent la légalité comme d'autres le font par la violence ou le terrorisme et avec assurément des fins moins nobles.

L'Etat qui accepte qu'il en soit ainsi, qui ne réagit pas, cesse d'être un Etat de droit, c'est-à-dire un Etat où tous les citoyens, sans exception, l'Etat lui-même y compris, sont soumis aux règles de droit.

Or le principe de l'Etat de droit est une des bases fondamentales de notre démocratie et sa contestation par une fraction du corps médical constitue à mes yeux un péril pour cette démocratie.

Il faut donc que cela cesse dans l'intérêt de notre société, dans l'intérêt des femmes, dans l'intérêt des médecins, dans celui de l'Etat. Et cela ne peut passer que dans un débat au Parlement.

La situation est trop grave pour que celui-ci ne comprenne pas que la question dépasse le cadre de l'avortement mais concerne en réalité celui de nos institutions...

Ou bien le Parlement maintient le régime actuel et alors le Gouvernement doit faire respecter la loi dans toute sa rigueur, ou bien le Parlement comprend qu'il faut aménager la législation, à l'instar de ce qui a été fait dans d'autres pays, ce qui me paraît non seulement hautement souhaitable, mais indispensable, si l'on ne veut pas voir se prolonger la contestation actuelle de nos institutions, et dans cette hypothèse, la loi nouvelle devra être respectée... »

Dans la même optique, M. Robert Legros écrivait à propos de l'état de la répression pénale en matière d'avortement :

« La réalité, c'est que la conscience sociale est profondément divisée et que, même dans les milieux chrétiens, les positions sont de moins en moins rigides.

La loi pénale doit absolument être modifiée lorsque la politique répressive varie suivant les régions, lorsque certaines condamnations font l'objet de critiques sévères dans la presse, et certains acquittements d'un enthousiasme à peine déguisé, lorsque les échecs successifs de propositions de réforme ne peuvent s'expliquer que par des raisons étrangères aux problèmes posés, lorsque, au cours de débats à la radio et à la télévision, les souhaits de réforme sont émis sans réserve, lorsque des personnalités jouissant d'un grand prestige moral, professionnel, scientifique, politique, ne cachent pas leur opposition au maintien de la loi actuelle, lorsque la plupart des pays légifèrent dans un sens plus libéral, lorsque, même dans les cas de poursuites, c'est la clémence et la modération qui dominent, lorsque certaines condamnations, loin d'être ressenties comme entachant l'honneur, sont plutôt revendiquées et parfois même par des personnalités de haut niveau, qui n'hésitent pas à proclamer qu'elles ont agi selon leur conscience, leur morale, leur devoir, lorsque le parquet décide de reprendre les poursuites après une période de suspension, lorsque le ministre de la Justice n'intervient jamais pour ordonner des poursuites en cas d'abstention...

De enige conclusie die uit deze werkelijk dramatische toestand waarin wij ons thans bevinden, getrokken kan worden is dat de wetgever zo spoedig mogelijk moet optreden, dat hij zich duidelijk moet uitspreken. De toestand ontardt, de algemene berusting wordt noodlottig voor onze instellingen en dat heeft ernstige gevolgen : een zware nederlaag voor de democratie en een nieuw element van verdeeldheid in ons land. »

**

5. De ondertekenaars van dit voorstel behoren niet tot dezelfde politieke families. Ze reageren niet noodzakelijk met dezelfde gevoeligheid op de abortusproblematiek.

Verscheidene overwegingen hebben hen ertoe aangezet gezamenlijk een oplossing te zoeken voor dit probleem.

De ondertekenaars wensen het debat niet te beschouwen als alleen maar een debat tussen de voorstanders van een christelijke geloofsbelijdenis en de anderen.

Zij willen geen enkel voorschrift van welke godsdienst of overtuiging dan ook aanvechten.

Zij zijn van mening dat in deze zaak alle tegenover elkaar staande opvattingen evenveel eerbied verdienen.

Zij stellen evenwel vast dat het herhaald en veelvuldig toepassen van abortus in alle westerse landen — uitgevoerd door achterswaardige artsen bij vrouwen die eveneens achtting verdienen — de onmacht van de strafwet duidelijk maakt.

De strafwet heeft niet kunnen beletten dat nieuwe ideeën omtrent de vrijheid van het individu en de gezinsplanning veld hebben gewonnen.

De strafwet heeft evenmin kunnen beletten dat deze nieuwe waardeoordelen onverbiddelijk in conflict komen met andere waarden.

Het recht van de vrouw om over haar eigen lot te beslissen, om geen ongewenste zwangerschap te moeten ondergaan, waardoor zij al haar zelfstandigheid zou kwijtraken, staan tegenover de even fundamentele waarden gebonden aan de eerbied voor het ongeboren leven dat zich vanaf de bevruchting ontwikkelt.

De discussie over zwangerschapsafbreking is ontstaan samen met de emancipatie van de vrouw. Ze is mede op gang gebracht door het indrukwekkende leed dat het lot was en nog is van de vrouwen die aangewezen zijn op clandestiene abortus, op de « engeltjesmaaksters ».

Zelfs toen de vervolging haar hoogtepunt bereikte, is het aantal vrouwen dat door onkundige handen verkeerd behandeld en uitgebuit werd, nooit verminderd.

**

6. De onmacht van de strafwet om aan de maatschappij waarden te blijven opleggen die golden toen deze wet werd uitgevaardigd, maakt het optreden van de wetgever noodzakelijk.

La seule conclusion à tirer devant la situation vraiment dramatique dans laquelle nous nous trouvons, c'est que le législateur doit intervenir au plus tôt, prendre ses responsabilités. La situation se dégrade et la résignation généralisée devient néfaste pour nos institutions, lourde de conséquences : un échec grave pour la démocratie et un nouveau facteur de division dans le pays. »

**

5. Les signataires de la présente n'appartiennent pas aux mêmes familles politiques. Ils ne réagissent pas nécessairement avec la même sensibilité à la problématique de l'avortement.

Mais plusieurs considérations les ont déterminés à se joindre pour chercher une solution commune.

Les signataires n'entendent pas circonscrire le débat entre les tenants d'une morale chrétienne et les autres.

Ils ne mettent en contestation aucun prescrit d'une religion ou d'une morale.

Ils considèrent qu'en la matière les opinions en conflit sont profondément respectables.

Ils constatent toutefois que les pratiques répétées et nombreuses d'avortement dans tous les pays occidentaux — et qui furent le fait de médecins et de femmes parfaitement dignes — mettent en évidence l'échec de la loi pénale.

Celle-ci n'a pu empêcher que s'affirment des conceptions nouvelles liées à l'autonomie des individus et à la promotion du planning familial.

Elle n'a pu éviter que ces valeurs nouvelles entrent en conflit irréductible avec d'autres.

Le droit de la femme à maîtriser son destin, de ne pas subir jusqu'à être dépossédée de son indépendance une grossesse non voulue, s'oppose aux valeurs tout aussi fondamentales qui s'attachent au respect de la vie potentielle qui se développe depuis la conception.

Le débat sur l'avortement est né avec l'émancipation de la femme. Il est aussi lié à la somme impressionnante des souffrances qui ont été et sont le lot des femmes soumises à l'avortement clandestin, aux « faiseuses d'anges ».

Au plus fort de la répression pénale, le cortège de ces femmes maltraitées et exploitées par des mains inexpertes ne s'est jamais réduit.

**

6. L'impuissance de la loi pénale à souder la société aux valeurs qui avaient justifié sa promulgation contraint le législateur à intervenir.

De ondertekenaars van dit wetsvoorstel hebben niet de bedoeling de wetgever een waardeoordeel te doen vellen in de conflicten die zijn ontstaan door de zwangerschapsafbreking.

De wetgever die in een democratische maatschappij regels uitvaardigt waarop straffen staan, kan geen regel met een ethische waarde opleggen tegen de wil van een groot deel van de bevolking : de wetgever moet daar rekening mee houden.

Het kenmerkende van het strafrecht, aldus de heer Robert Legros, is onder meer zijn uitzonderlijke aard. Het is een laatste toevlucht.

« Toepassing van het strafrecht is slechts gewettigd indien dat onvermijdelijk is. Een brede consensus is derhalve vereist.

... Men kan als algemene rechtsregel stellen dat een strikte meerderheid onvoldoende is om een feit strafbaar te stellen. Men dient er ook op te wijzen dat de verdeeldheid in de publieke opinie in dit geval geen recent noch voorbijgaand verschijnsel is ... » (*Journal des Procès*, 18 oktober 1985, blz. 17).

Zodra brede lagen van de bevolking zich niet meer kunnen verenigen met een strenge strafbepaling die steunt op een bepaalde morele waardeschaal die niet meer algemeen aanvaard wordt, moet de bepaling aan het strafrecht onttrokken worden, in de strikte zin geliberaliseerd worden. De Staat mag geen gebruik maken van zijn strafrechtelijke macht ter bestendiging van een bepaalde ideologische keuze, hoe eerbiedwaardig die ook moge zijn.

Het probleem waarvoor het hedendaagse strafrecht een regeling moet vinden, is derhalve niet het volledig vrijlaten of het veroordelen van de opzettelijke zwangerschapsafbreking.

Men kan opzettelijke zwangerschapsafbreking immers veroordelen op religieuze of morele gronden. Het enige probleem dat de wetgever op te lossen heeft, is dat van de strafrechtelijke sanctie. De volledige of gedeeltelijke onttrekking aan het strafrecht laat het morele probleem, evenals het religieus verbod ongemoeid.

De discussie over de morele aspecten van het probleem moet, zo veel als mogelijk is en met inachtneming van de thans bestaande verschillen van mening en sensibiliteit, uit de rechterlijke sfeer worden gehaald, waar ze verstikt wordt door de willekeur, waar ze ontaardt door het schandaal dat een strafrechtelijke veroordeling met zich brengt, zodat de verantwoordelijkheid voor die ingrepen opnieuw in handen van de betrokkenen zelf wordt gelegd.

Deze verantwoordelijkheid zal ongetwijfeld versterkt worden door een betere voorlichting over de verschillende voorbehoedsmiddelen en door bij de opvoeding meer aandacht te schenken aan de verantwoordelijkheden verbonden aan seksuele betrekkingen. Alleen een educatief beleid zal beletten dat zwangerschapsafbreking als contraceptief middel gebruikt wordt.

**

Les signataires de la présente n'entendent pas lui demander de trancher les conflits de valeurs que suscitent aujourd'hui les pratiques d'interruption de grossesse.

Le législateur qui, dans une société démocratique, édicte des règles sanctionnées de peines pénales, ne peut prétendre imposer un ordre de valeur éthique contre l'avis d'une partie importante de la population : il est tenu de les prendre en considération.

Comme le soulignait M. Robert Legros, le droit pénal se caractérise notamment par sa nature exceptionnelle. Il est un dernier recours.

« L'intervention du droit répressif n'est légitime que si elle s'impose nécessairement. Elle exige donc un large consensus.

... On pourrait affirmer comme principe général de droit que la fonction répressive ne saurait s'accommoder d'une majorité stricte. Il faut aussi souligner que la division de l'opinion n'est pas ici un phénomène récent ni passager ... » (*Journal des Procès*, 18 octobre 1985, p. 17).

A partir du moment où de nombreuses couches de la population ne soutiennent plus une règle répressive sévère fondée sur un ordre de valeurs morales particulières qui n'est plus largement admis, le droit doit être dépénalisé, au sens strict libéralisé. L'Etat ne peut garantir par sa force répressive le maintien d'un choix idéologique particulier, si respectable soit-il.

Dès lors, le problème que doit régler le droit pénal contemporain n'est pas vraiment celui de l'absolution ou de la condamnation de l'interruption volontaire de grossesse.

La condamnation qui peut frapper l'interruption volontaire de grossesse peut, en effet, être de nature religieuse ou morale. Le seul problème qui est posé au législateur est celui de la sanction pénale. La dépénalisation totale ou partielle laisse intacte la question morale, l'interdit religieux.

Dans toute la mesure du possible et en tenant compte au plus près des conflits actuels de sensibilités et d'opinions, il s'agit de sortir le débat moral des enceintes judiciaires où il est étouffé par l'arbitraire, dénaturé par le scandale que suscite la stigmatisation de la sanction pénale, pour le remettre à la responsabilité des personnes.

Cette responsabilité sera sans doute confortée par une meilleure information sur les méthodes contraceptives et par un effort d'éducation sur les responsabilités qui sont liées aux relations sexuelles. Seule une politique éducative permettra d'éviter que l'interruption volontaire de grossesse ne soit utilisée comme technique contraceptive.

**

7. Wij hebben er al op gewezen dat dit wetsvoorstel de vrucht is van een discussie onder verschillende parlementsleden die in het verleden reeds wetsvoorstellen hebben ingediend waarin uiteenlopende oplossingen werden voorgesteld.

De hier voorgestelde hervorming houdt rekening enerzijds met de bestaande praktijken en anderzijds met het voorbehoud dat sommigen maken t.a.v. meer radicale of meer genuanceerde oplossingen.

Dit voorstel is overigens geïnspireerd door de hervormingen die buitenlandse wetgevers, die met dezelfde onverenigbare spanningen af te rekenen hadden, sinds geruime tijd hebben uitgevaardigd.

Er wordt dus niet voorgesteld de opzettelijke zwangerschapsafbreking in alle gevallen uit het strafrecht te halen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de afbreking van de zwangerschap tijdens de eerste 12 weken na de bevruchting en zwangerschapsafbreking na die 12 weken.

Tijdens de vorige zittingsperiode werd onderhavig voorstel reeds ingediend bij de Senaat en in commissie besproken. Het onderscheid werd toen gemaakt tussen de afbreking van de zwangerschap vóór en na een periode van 15 weken. Een amendement dat de eerste periode op 12 weken bracht, werd echter door de indieners aanvaard en wordt nu in het voorstel behouden.

De zwangerschap mag na die 12 weken alleen worden afgebroken, indien er een ernstig gevaar dreigt voor de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de moeder of indien het nog ongeborn kind lijdt aan een zeer zware kwaal die op het moment van de diagnose als ongeneeslijk beschouwd wordt.

In die gevallen is de zwangerschapsafbreking afhankelijk van de beoordeling van de gezondheidstoestand.

Daarentegen is het niet noodzakelijk dat het voldragen van de vrucht een gevaar zou inhouden voor de gezondheid van de moeder om de zwangerschap te laten afbreken tijdens de eerste 12 weken na de bevruchting.

In dat geval is het niet de gezondheidstoestand die doorweegt. De beslissing om de zwangerschap af te breken berust op de weloverwogen en volgehouden weigering van de vrouw om de zwangerschap te voltooien.

De woorden « de noodsituatie waarin de vrouw verkeert » in artikel 2 verwijzen naar die weloverwogen en volgehouden weigering. Hiermee wordt bedoeld de vaste wil, een bepaalde gemoedsgesteldheid of psychologische toestand, en niet een gevaar voor de gezondheid.

De ondertekenaars van dit wetsvoorstel hebben dus besloten dat geen medische gronden moeten worden aangevoerd om de zwangerschap af te breken tijdens de eerste 12 weken na de bevruchting. Enerzijds zou uitbreiding van het begrip gezondheid het eigenlijke probleem van de zwangerschapsafbreking verhullen of omzeilen, terwijl het toch om een probleem van ethische aard gaat, waarover de vrouw zelf en met kennis van zaken moet beslissen.

7. Comme nous l'avons rappelé, la présente proposition est le fruit d'une discussion entre plusieurs parlementaires qui, dans un passé récent, ont déposé des propositions de loi qui ne s'accordaient pas sur les solutions.

La réforme proposée ici tient compte à la fois des pratiques existantes et des réserves que certains formulent à l'égard de solutions plus radicales ou plus nuancées.

La proposition s'est du reste inspirée des réformes que des législateurs étrangers, soumis aux mêmes tensions contradictoires, ont édictées depuis longtemps.

La dépénalisation de l'interruption volontaire de grossesse n'est donc pas proposée de manière générale. Une distinction est faite entre les interruptions volontaires de grossesse selon qu'elles sont pratiquées dans les 12 semaines de la conception ou postérieurement.

La présente proposition de loi a déjà été déposée au Sénat sous la précédente législature et elle y a été examinée en commission. Elle établissait une distinction entre l'interruption de grossesse pratiquée avant l'expiration d'un délai de 15 semaines et celle pratiquée après ce délai. Un amendement ramenant ce délai à 12 semaines a toutefois été accepté par les auteurs de la proposition et c'est ce dernier délai qui est retenu dans la présente.

Lorsque l'interruption de grossesse est pratiquée après le délai de 12 semaines, elle est soumise à l'existence d'un péril grave menaçant la santé physique ou psychique de la mère ou à la condition que l'enfant à naître soit atteint d'une affection d'une particulière gravité et qui soit reconnue comme incurable au moment du diagnostic.

En ces cas, l'interruption de grossesse est liée à l'appréciation d'un état de santé.

Par contre, celle qui est pratiquée dans les 12 semaines de la conception ne requiert pas nécessairement que la continuation de la grossesse constitue un danger pour la santé de la mère.

Dans ce cas, il n'y a plus appréciation d'un état de santé. La décision de l'interruption volontaire de grossesse est liée au refus profond et persistant de la femme de laisser se poursuivre sa grossesse.

La référence qui est faite, à l'article 2, « à la situation de détresse » renvoie à ce refus profond et persistant. Elle vise une détermination de la volonté, un état affectif ou psychologique et non une atteinte à la santé.

Les signataires de la présente sont donc déterminés à ne plus lier la licéité de l'interruption de grossesse, survenant dans les 12 semaines de la conception, à l'existence de justifications d'ordre médical. D'une part, en raison de ce qu'une extension en la matière du concept de santé cacherait ou éluderait le problème essentiel que pose l'interruption de grossesse et qui est d'ordre éthique, lequel doit être assumé par la femme en pleine connaissance de cause.

Anderzijds moet in deze zeer persoonlijke materie voorkomen worden dat de artsen hun wil opdringen aan vrouwen die zich tot hen wenden om de ingreep te laten verrichten.

Ten slotte wordt de opzettelijke zwangerschapsafbreking uitgevoerd binnen 12 weken na de bevruchting ook aan het strafrecht onttrokken, omdat het om een moreel probleem gaat waarbij subjectieve gegevens en innerlijke spanningen doorwegen, die de rechter niet met objectieve maatstaven kan beoordelen. In een maatschappij die de autonomie van de personen wil beschermen tegen de macht van de Staat, bestaat er ook een, zij het moeilijk te bepalen, grens aan de onderzoeksbevoegdheden van de overheid wat betreft het geweten en het privé-leven van de burger.

8. De opzettelijke afbreking van de zwangerschap tijdens de eerste 12 weken na de bevruchting is echter aan strenge voorwaarden verbonden. De ingreep moet in een instelling voor gezondheidszorg plaatsvinden onder goede medische omstandigheden. De ingreep kan dus niet in de behandelkamer van een arts worden verricht. Het is juist wegens de clandestiniteit waarin abortus uitgevoerd werd en nog steeds uitgevoerd wordt, dat ingrepen in de behandelkamer van artsen worden verricht.

Zwangerschapsafbreking moet dus plaatshebben in een instelling voor gezondheidszorg. De ondertekenaars houden hierbij rekening met het feit dat zwangerschapsafbrekingen sinds ettelijke jaren uitgevoerd worden in instellingen voor gezondheidszorg en dat ze, behalve in zeer uitzonderlijke gevallen, steeds onder goede medische en psychologische omstandigheden hebben plaatsgehad, zowel in ziekenhuizen als in privé-centra, soms ook « abortuscentra » genoemd.

Deze centra kregen trouwens grote lof toegezwaaide van verschillende vooraanstaande personen uit de medische en de ziekenhuiswereld.

In een arrest van het Hof van Beroep van Brussel van 30 juni 1983 staat het volgende te lezen i.v.m. abortussen waartegen vervolging was ingesteld :

« Het ging om abortussen uitgevoerd onder goede omstandigheden door bevoegde artsen die de ingreep openlijk hebben verricht in ziekenhuizen of vergelijkbare instellingen, waarbij alle hygiënische voorschriften in acht werden genomen. »

De eis dat de ingreep moet plaatshebben in een instelling voor gezondheidszorg, is ook ingegeven door de overweging dat de vrouw volledig en omstandig moet worden voorlicht over de problemen die haar tot deze ingreep hebben doen besluiten.

Een van de belangrijkste problemen in verband met de opzettelijke zwangerschapsafbreking is niet zozeer de technische moeilijkheid van een dergelijke ingreep, vooral niet als die vrij snel na de bevruchting wordt verricht, maar veeleer het gebrek aan voorlichting.

D'autre part, en une matière aussi personnelle, il faut éviter que les médecins ne substituent leur volonté à celle des femmes qui sollicitent leurs interventions.

Enfin, la dépenalisation de l'interruption volontaire de grossesse pratiquée dans les 12 semaines de la conception est aussi fondée sur la difficulté qu'il y a à juger d'une problématique morale qui met en jeu des données subjectives, des contraintes intérieures que le juge ne peut prétendre mesurer objectivement. Dans une société qui entend instaurer l'autonomie des personnes face au pouvoir de l'Etat, il existe aussi une limite, difficile à définir, aux pouvoirs d'inquisition des autorités publiques dans la conscience et la vie intime des citoyens.

8. Dans le même temps, l'interruption volontaire de grossesse pratiquée dans les 12 semaines de la conception est liée à des conditions strictes. L'intervention doit être pratiquée dans de bonnes conditions médicales dans un établissement de soins. Elle ne peut donc avoir lieu dans un cabinet médical. Les interventions en cabinet médical ont eu lieu en raison précisément de la clandestinité dans laquelle s'opéraient et s'opèrent encore des avortements.

Il faut donc que l'interruption de grossesse se pratique dans un établissement de soins. Les signataires, en cela, prennent en considération le fait que, depuis de nombreuses années, les interruptions de grossesse ont été pratiquées dans des établissements de soins et que sauf exception rarissime, elles l'ont été dans de bonnes conditions médicales et psychologiques, que ce soit dans des hôpitaux ou dans des centres privés, parfois appelés « centres extra-hospitaliers ».

Ces derniers ont du reste fait l'objet de considérations élogieuses de la part de plusieurs personnalités parmi les plus qualifiées du monde médical et hospitalier.

Un arrêt de la Cour d'appel de Bruxelles datant du 30 juin 1983 déclarait, à propos d'avortements faisant l'objet de poursuites :

« Il s'est agi d'avortements commis dans de bonnes conditions par l'intermédiaire de médecins qualifiés agissant ouvertement en milieu hospitalier ou parahospitalier, dans des conditions d'hygiène non critiquées. »

L'exigence du recours à un établissement de soins est aussi lié à la nécessité d'assurer à la femme une information complète et circonstanciée sur les problèmes qui la déterminent à solliciter une intervention.

Un des problèmes les plus importants qui se pose en la matière d'interruption volontaire de grossesse ne résulte pas, pour l'essentiel, de la difficulté technique que présentent des interventions, particulièrement lorsqu'elles se pratiquent dans un temps voisin de la conception, mais plutôt du manque d'informations.

Het voorstel bepaalt dat de vrouw de nodige hulp en raad moet krijgen over de middelen waarop zij een beroep zou kunnen doen voor de oplossing van haar maatschappelijke en psychologische problemen die het gevolg zijn van haar toestand, evenals omstandige inlichtingen, onder meer over de rechten, de bijstand en de voordelen die de wet en de decreten toekennen aan de gezinnen, aan de al dan niet gehuwde moeders of aan hun kinderen, en over de mogelijkheden om het kind dat geboren zal worden, te laten adopteren.

Deze bepaling is overgenomen uit de Franse wet. Ze beoogt vooral de vrouw in staat te stellen met kennis van zaken een beslissing te nemen en te voorkomen dat de zwangerschap zou worden afgebroken in het geval dat de vrouw daartoe niet zou zijn overgegaan als ze te gepasten tijde voorlichting zou hebben gekregen over de opvangmogelijkheden voor het nog ongebooren leven dat zij draagt.

Er dient evenwel onderstreept te worden dat deze voorlichting tot doel heeft de vrouw te helpen beslissen en niet haar te dwingen een beslissing in de ene of de andere zin te nemen.

Met hetzelfde doel wordt haar een bezinningstijd opgelegd. Een schriftelijke verklaring zal bij het medisch dossier gevoegd moeten worden.

Er zij opgemerkt dat deze regels reeds in acht genomen worden door de instellingen voor gezondheidszorg (ziekenhuizen en zogenoemde abortuscentra) waar zwangerschapsafbrekingen plaatsvinden.

♦♦

9. Het wetsvoorstel maakt een onderscheid tussen de opzettelijke zwangerschapsafbreking uitgevoerd binnen 12 weken na de bevruchting en die welke daarna uitgevoerd wordt.

Als die termijn van 12 weken eenmaal voorbij is, kan de zwangerschap enkel nog worden afgebroken indien dat noodzakelijk is wegens een ernstig gevaar voor de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de vrouw of wanneer de foetus aangetast is door een bijzonder zware en ongeneeslijke kwaal.

De indieners van het voorstel zijn er zich van bewust dat het voorgestelde onderscheid tussen de twee periodes allerlei kritiek kan uitlokken.

Toch berust dit onderscheid op verscheidene overwegingen.

Gaat men de wetgeving na, dan blijkt dat de strafwet, met het oog op rechtszekerheid, vaak gebruik maakt van indelingen van die aard om een onderscheid te maken tussen toestanden die zich kenmerken door continuïteit of door ontwikkeling, waarbij het moeilijk is een grens te trekken tussen de verschillende stadia.

Het onderscheid dat wordt gemaakt tussen een ingreep uitgevoerd binnen 12 weken na de bevruchting en die welke daarna uitgevoerd wordt, beantwoordt aan de ver-

La proposition énonce que la femme devra être assurée de recevoir une assistance et des conseils appropriés sur les moyens auxquels elle pourrait avoir recours pour résoudre les problèmes sociaux et psychologiques posés par sa situation, ainsi que les informations circonstanciées notamment sur les droits, aides et avantages garantis par la loi et les décrets aux familles, aux mères célibataires ou non, ou à leurs enfants, ainsi que sur les possibilités offertes par l'adoption de l'enfant à naître.

Cette disposition est reprise à la loi française. Elle entend permettre à la femme de prendre sa décision en pleine connaissance de cause et à éviter que soit pratiquée une interruption de grossesse alors même que la femme y aurait renoncé si elle avait reçu en temps utile des informations sur les possibilités d'accueil de l'enfant à naître.

Mais, il importe de le souligner, ces informations tendent à assurer la volonté de la femme et non à la contraindre dans un sens ou dans un autre.

Dans le même ordre d'idées, un temps de réflexion lui est imposé. Une déclaration écrite devra être versée au dossier médical.

Il est opportun de relever que ces règles sont déjà observées par les établissements de soins (hôpitaux ou centres dits extra-hospitaliers) qui pratiquent des interruptions de grossesse.

♦♦

9. La proposition distingue entre les interruptions volontaires de grossesse pratiquées dans les 12 semaines de la conception et celles qui ont lieu au-delà de cette période.

Passé en effet le délai initial, l'interruption de grossesse ne peut plus être pratiquée qu'en raison d'un état de nécessité lié à l'existence d'un péril grave pour la santé physique ou psychique de la femme ou lorsque est patente une affection particulièrement grave et incurable qui atteint le fœtus.

Les auteurs de la proposition ont conscience de ce que la distinction qui est proposée entre les deux périodes précisées dans le texte peut justifier des critiques de nature diverse.

Toutefois, cette distinction est fondée sur plusieurs considérations.

L'examen de la législation permet de constater que, dans un souci de sécurité, la loi pénale recourt souvent à des divisions de cet ordre pour distinguer entre des états qui se caractérisent par une continuité ou par un développement dont il est difficile de discerner les degrés.

Le traitement différencié qui est réservé aux interventions pratiquées dans les 12 semaines de la conception et à celles qui ont lieu postérieurement, répond aux divergences

schillende standpunten die werden ingenomen door de voorstanders van een hervorming van de wetgeving.

Het houdt rekening met de gewijzigde opvattingen en reacties en met de verergering van de affectieve of medische gevolgen die zich kunnen voordoen naargelang de zwangerschap wordt afgebroken op een tijdstip dat verder dan of dichter bij dat van de bevruchting ligt.

De discussie over de filosofische, morele of medische aspecten heeft aan het licht gebracht hoeveel factoren op een uiteenlopende en zelfs tegenstrijdige manier kunnen doorwegen op het oordeel dat men uitspreekt over de opzettelijke zwangerschapsafbreking en dat afhankelijk is van het ogenblik waarop deze uitgevoerd wordt.

Het is niet mogelijk binnen het bestek van de toelichting bij dit wetsvoorstel, alle aspecten te vermelden van een problematiek waarvan het allesomvattende en niet reduceerbare karakter reeds dikwijls werd aangetoond.

Gelet op de tegenstellingen en de praktijken die thans bestaan, leek het opportuun in de wet een onderscheid te maken tussen twee stadia in de ontwikkeling van de ongeboren vrucht, zelfs indien het zowel op medisch, affectief, als op moreel vlak moeilijk is een grens tussen die stadia te trekken.

Zoals wij reeds hebben opgemerkt, hebben verscheidene wetgevers voor deze oplossing gekozen.

De ondertekenaars van dit wetsvoorstel stellen eveneens vast dat in verschillende regeringsverklaringen bevestigd werd dat de Regering elk initiatief om dit probleem te regelen, aan het Parlement overliet en dat ze zich zou neerleggen bij de oplossing die de wetgever in geweten aan dit probleem zou geven.

Ze hopen dat de wetgever eerlang de debatten zal kunnen aanvatten om aldus een einde te maken aan de ontaarding van onze rechtsstaat.

d'appréciation qui existent entre partisans de la réforme législative.

Il tient compte des changements de conceptions et de réactions, de l'aggravation des conséquences affectives ou médicales qui peuvent se produire selon que l'intervention volontaire de grossesse est pratiquée dans un temps éloigné ou voisin de la conception.

Des débats philosophiques, moraux ou médicaux, ont mis en évidence la multitude de facteurs qui pèsent de façon différenciée et parfois contradictoire sur le jugement de l'interruption volontaire de grossesse selon le moment où elle intervient.

Il est hors de propos de déployer, dans le cadre des développements de cette proposition, tous les aspects d'une problématique dont le caractère total et irréductible a souvent été souligné.

En l'état actuel des controverses et des pratiques effectives, il est apparu opportun de marquer dans la loi une différenciation entre deux moments du développement du produit de la conception et alors même que les étapes de l'évolution sont pourtant, au plan médical, affectif ou moral, difficilement discernables.

Plusieurs législateurs ont, comme nous l'avons déjà souligné, consacré cette solution.

Les signataires de la présente constatent aussi que dans plusieurs déclarations gouvernementales, il a été affirmé que le gouvernement entendait laisser toute initiative au Parlement pour régler le problème et qu'il s'en remettrait à la solution qui sera dégagée en conscience par le corps législatif.

Ils espèrent que celui-ci sera à même d'instaurer rapidement le débat et de mettre ainsi un terme à la dégradation de notre Etat de droit.

L. HERMAN-MICHELSENS.

F. TRUFFAUT.

♦♦

VOORSTEL VAN WET

ARTIKEL 1

Artikel 348 van het Strafwetboek wordt vervangen als volgt :

« Hij die, al dan niet geneesheer, door spijzen, dranken, artsenijen, door geweld of door enig ander middel opzettelijk vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin niet heeft toegestemd, wordt gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van honderd frank tot vijfhonderd frank. »

♦♦

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE 1er

L'article 348 du Code pénal est remplacé par la disposition suivante :

« Celui qui, médecin ou non, par aliments, breuvages, médicaments, violences ou par tout autre moyen aura à dessein fait avorter une femme qui n'y a pas consenti, sera puni d'un emprisonnement de un à cinq ans et d'une amende de cent à cinq cents francs. »

ART. 2

Artikel 350 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« 1° Hij die door spijzen, dranken, artsenijen of door enig ander middel vruchtafdriving veroorzaakt bij een vrouw die daarin heeft toegestemd, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en tot geldboete van honderd frank tot vijfhonderd frank.

Het feit is evenwel niet strafbaar, indien de zwangere vrouw die door haar toestand in een noodsituatie verkeert, een geneesheer verzoekt haar zwangerschap af te breken en indien de zwangerschapsafbreking uitgevoerd wordt onder de volgende voorwaarden :

a) de zwangerschapsafbreking moet plaatsvinden vóór de twaafde week na de bevruchting;

b) zij moet onder degelijke medische omstandigheden vericht worden door een geneesheer in een instelling voor gezondheidszorg waar een voorlichtingsdienst bestaat die aan de zwangere vrouw, hetzij op haar verzoek, hetzij op verzoek van de geneesheer, de passende hulp en raad kan geven over de middelen waarop de vrouw een beroep zou kunnen doen voor de oplossing van de maatschappelijke en psychologische problemen welke door haar toestand zijn ontstaan, en die haar eveneens omstandig kan inlichten inzonderheid over de rechten, de bijstand en de voordelen, bij wet en decreet gewaarborgd aan de gezinnen, aan de al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, evenals over de mogelijkheden om het kind dat geboren zal worden te laten adopteren.

2° De geneesheer tot wie een vrouw zich wendt om haar zwangerschap te laten afbreken, moet :

a) de vrouw inlichten over de onmiddellijke of toekomstige medische risico's waaraan zij zich blootstelt door het afbreken van de zwangerschap;

b) de vrouw herinneren aan de verschillende opvangmogelijkheden voor het kind dat geboren zal worden en, indien nodig, een beroep doen op het personeel van de dienst bedoeld in artikel 2, om de voorlichting en de raad te geven voorgeschreven in dat artikel;

c) zich vergewissen van de vaste wil van de vrouw om haar zwangerschap te laten afbreken.

3° De geneesheer kan de zwangerschapsafbreking niet eerder verrichten dan zes dagen na de eerste raadpleging en nadat de vrouw, de dag van de ingreep, schriftelijk te kennen heeft gegeven dat ze vastbesloten is de ingreep te ondergaan.

Deze verklaring moet bij het medisch dossier worden gevoegd.

4° De geneesheer of een andere bevoegde persoon van de instelling voor gezondheidszorg waar de ingreep is verricht, moet aan de vrouw de nodige voorlichting verstrekken inzake contraceptiva.

ART. 2

L'article 350 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« 1° Celui qui, par aliments, breuvages, médicaments ou par tout autre moyen aura fait avorter une femme qui y a consenti sera condamné à un emprisonnement de trois mois à un an et à une amende de cent à cinq cents francs.

Toutefois, il n'y aura pas d'infraction lorsque la femme enceinte, que son état place en situation de détresse, a demandé à un médecin d'interrompre sa grossesse et que cette interruption est pratiquée dans les conditions suivantes :

a) l'interruption doit intervenir avant la douzième semaine de la conception;

b) elle doit être pratiquée, dans de bonnes conditions médicales, par un médecin dans un établissement de soins où existe un service d'information permettant à la femme enceinte de recevoir, soit à sa demande, soit à celle du médecin, une assistance et des conseils appropriés sur les moyens auxquels elle pourrait avoir recours pour résoudre les problèmes sociaux et psychologiques posés par sa situation ainsi que les informations circonstanciées notamment sur les droits, aides et avantages garantis par la loi et les décrets, aux familles, aux mères célibataires ou non, et à leurs enfants ainsi que sur les possibilités offertes par l'adoption de l'enfant à naître.

2° Le médecin sollicité par une femme en vue d'interrompre sa grossesse doit :

a) informer celle-ci des risques médicaux actuels ou futurs qu'elle encourt à raison de l'interruption de grossesse;

b) rappeler les diverses possibilités d'accueil de l'enfant à naître et faire appel, le cas échéant, au personnel du service visé à l'article 2, pour donner les informations et conseils dont il est question audit article;

c) s'assurer de la détermination de la femme à faire pratiquer une interruption de grossesse.

3° Le médecin ne pourra pratiquer l'interruption de grossesse qu'après six jours au plus tôt après la première consultation prévue et après que l'intéressée a exprimé par écrit, le jour de l'intervention, sa détermination à y faire procéder.

Cette déclaration sera versée au dossier médical.

4° Le médecin ou toute autre personne qualifiée de l'établissement de soins où l'intervention a été pratiquée doit assurer l'information de la femme en matière de contraception.

5° Geen geneesheer, geen verpleger of verpleegster, geen lid van het paramedisch personeel kan gedwongen worden medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking.

De geneesheer die weigert een dergelijke ingreep te verrichten, is gehouden de vrouw bij haar eerste bezoek in kennis te stellen van zijn weigering.

6° Na de termijn van 12 weken kan de zwangerschap slechts worden afgebroken, indien het voltooiën van de zwangerschap een ernstig gevaar inhoudt voor de gezondheid van de vrouw of indien vaststaat dat het kind dat geboren zal worden, zal lijden aan een uiterst zware kwaal die als ongeneeslijk wordt erkend op het ogenblik van de diagnose. In dat geval moet de geneesheer tot wie de vrouw zich heeft gewend, de medewerking vragen van een tweede geneesheer, wiens advies bij het dossier moet worden gevoegd.

ART. 3

Artikel 351 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« De vrouw die opzettelijk een vruchtafdrijving laat verrichten buiten de voorwaarden gesteld in artikel 350, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig frank tot tweehonderd frank. »

ART. 4

De artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek worden opgeheven.

5° Aucun médecin, aucun infirmier ou infirmière, aucun auxiliaire médical n'est tenu de concourir à une interruption de grossesse.

Le médecin sollicité est tenu d'informer l'intéressée, dès la première visite, de son refus d'intervention.

6° Au-delà du délai de 12 semaines, l'interruption volontaire de grossesse ne pourra être pratiquée que lorsque la poursuite de la grossesse met en péril grave la santé de la femme ou lorsqu'il est certain que l'enfant à naître sera atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic. Dans ce cas, le médecin sollicité s'assurera le concours d'un deuxième médecin, dont l'avis sera joint au dossier.

ART. 3

L'article 351 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« La femme qui, volontairement, aura fait pratiquer un avortement en dehors des conditions prévues à l'article 350 sera punie d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante à deux cents francs. »

ART. 4

Les articles 352 et 353 du même Code sont abrogés.

L. HERMAN-MICHIESENS.
F. TRUFFAUT.
J. WYNINCKX.
R. HENRION.
J.-F. VAES.
M. AELVOET.
P. PATAER.

247 (S.E. 1988) - N° 1
Document de Travail n° 1
Justice et Santé publique
et Environnement

247 (B.Z. 1988) - Nr. 1
Werkstuk nr. 1
Justitie en Volksgezondheid
en Leefmilieu

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

21 février 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

Nombre de dossiers actuellement traités pour infraction aux articles 348 et suivants du Code pénal

(Réponse du Ministre de la Justice à la question posée par M. Aerts)

R.A 14350.

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

21 februari 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

Aantal thans behandelde dossiers voor overtreding van de artikelen 348 en volgende van het Strafwetboek

(Antwoord van de Minister van Justitie op de vraag gesteld door de h. Aerts)

R.A 14350.

MINISTERIE VAN JUSTITIE
Bestuur burgerlijke en
criminele zaken

AVORTEMENT - ABORTUS

NOMBRE DE DOSSIERS ACTUELLEMENT TRAITES POUR INFRACTION AUX ARTICLES 348
ET SUIVANTS DU CODE PENAL -

AANTAL THANS BEHANDELDE DOSSIERS VOOR OVERTREDING VAN DE ARTIKELEN 348 EN
VOLGENDE VAN HET STRAFWETBOEK.

Cours d'appel Hoven van beroep	Arrondissements judiciaires Gerechtelijke arrondissementen	en cours d'information opsporings- onderzoek	en cours d'instruction gerechtelijk onderzoek	jurisdictions de jugement vonnisgerech- ten	sans suite zonder gevolg
Bruxelles Brussel	- Bruxelles - Brussel	6	23	3	
	- Leuven - Louvain				
	- Nivelles - Nijvel		1		
Antwerpen Anvers	- Antwerpen - Anvers				
	- Mechelen - Malines				
	- Turnhout				4 (vanaf/à par- tir du/1.1.86)
	- Hasselt	1 (a)			
	- Tongeren - Tongres				

	Arrondissements judiciaires Gerechtelijke arrondissementen	en cours d'information opsporings- onderzoek	en cours d'instruction gerechtelijk onderzoek	jurisdictions de jugement vonnisgerech- ten	sans suite zonder gevolg
Gent Gand	- Gent - Gand				3
	- Dendermonde - Termonde		1 (1)		
	- Oudenaarde - Audenarde		1 (2)		1
	- Brugge Bruges		1	1 (3) (Hof van beroep- Cour d'appel)	1
	- Kortrijk Courtrai				2
	- Ieper Ypres				1
	- Veurne Furnes				1
Liège	- Liège Luik	2			14
	- Huy Hoei				1
	- Verviers				
	- Namur Namen				
	- Dinant				1
	- Arlon Aarlen				
	- Neufchâteau	1			
	- Marche-en-Famenne				
	- Eupen				

	Arrondissements judiciaires Gerechtelijke arrondissementen	en cours d'information opsporings- onderzoek	en cours d'instruction gerechtelijk onderzoek	jurisdictions de jugement vonnisgerech- ten	sans suite zonder gevolg
Mons Bergen	- Mons Bergen	2		1	
	- Charleroi	1		1	
	- Tournai Doornik				

- (1) coups intentionnels, à dessein de produire l'avortement
opzettelijke slagen met opzet abortus te veroorzaken.
- (2) constitution de partie civile par l'epoux
burgerlijke partijstelling door echtgenoot.
- (3) coups intentionnels, sans intention de produire l'avortement (art. 349 code pénal)
opzettelijke slagen zonder abortus te veroorzaken (art. 349 Strafwetboek).
- (a) sort probable : classement sans suite
vermoedelijk gevolg : seponering.

247 (S.E. 1988) - N° 1

Document de Commission n° 1

Justice et Santé publique
et Environnement

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

9 mars 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

AMENDEMENT PROPOSE PAR
M. LAVERGE

ART. 2

Compléter le 2° de l'article 350, tel qu'il est proposé à cet article, par un d), libellé comme suit :

"d) demander à la femme, lorsqu'elle forme un couple légitime avec le futur père ou a une liaison stable avec celui-ci, si le consentement à l'interruption de grossesse est une décision prise en consensus."

JUSTIFICATION

Le but de cet ajout est de connaître l'intention du conjoint ou du partenaire attitré, afin que le médecin puisse s'efforcer, éventuellement sur demande, d'amener les partenaires à une décision commune. Ce consensus éventuel peut être acté, à moins que la femme ne s'oppose à ce que son conjoint ou son partenaire soit informé de son intention.

R.A 14350.

247 (B.Z. 1988) - Nr. 1

Commissiestuk nr. 1

Justitie en Volksgezondheid
en Leefmilieu

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

9 maart 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

AMENDEMENT VAN
DE H. LAVERGE

ART. 2

Aan het 2° van het artikel 350, voorgesteld door dit artikel, een littera d) toe te voegen luidende :

"d) ingeval de vrouw een wettelijk echtpaar vormt met de toekomstige vader of een vaste relatie heeft met deze, vragen of de toestemming om tot zwangerschapsafbreking te beslissen in consensus is genomen."

VERANTWOORDING

Deze toevoeging heeft tot doel de intentie van de echtgenoot of vaste partner te kennen, opdat de geneesheer eventueel op verzoek kan pogen de partners tot een gelijke beslissing over te halen. Deze eventuele consensus kan genoteerd worden, tenzij de vrouw zich verzet tegen het ter kennis brengen van haar inzicht aan haar echtgenoot of partner.

R.A 14350.

J. LAVERGE.

247 - 1 (S.E. 1988)

Document de Commission n° 2
Justice et Santé publique et Environnement

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

12 avril 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

AMENDEMENTS PROPOSES PAR
MM. BAERT ET PEETERS

ART. 2

Remplacer cet article par ce qui suit :

" A l'article 350 du Code pénal, dont le texte actuel deviendra le § 1er, sont insérés les paragraphes suivants :

" § 2. Toutefois, il n'y aura pas d'infraction lorsque la femme enceinte, que son état place en situation de détresse, a expressément demandé à un médecin d'interrompre sa grossesse, et que cette interruption est pratiquée dans les conditions prévues aux §§ 3, 4 et 5.

Une situation de détresse au sens de l'alinéa précédent est une situation de détresse telle que, du point de vue humain, la répression pénale de l'avortement n'est pas souhaitable, et que, du point de vue social, sa répression soit n'est pas souhaitable, soit ne présente aucune utilité, soit n'a tout au plus

R.A. 14350.

247 - 1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr 2
Justitie en Volksgezondheid en Leefmilieu

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

12 april 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

AMENDEMENTEN VAN
DE HH. BAERT EN PEETERS

ART. 2

Dit artikel te vervangen als volgt :

"In artikel 350 van het Strafwetboek, waarvan de tegenwoordige tekst § 1 zal vormen, worden de volgende paragrafen ingevoegd :

" § 2. Het feit zal evenwel niet worden bestraft, indien de zwangere vrouw door haar toestand in een noodsituatie verkeert en zij een geneesheer uitdrukkelijk heeft verzocht haar zwangerschap af te breken, voor zover de zwangerschapsafbreking wordt uitgevoerd onder de in de §§ 3, 4 en 5 bepaalde voorwaarden.

Een noodsituatie in de zin van het vorige lid is een dergelijke toestand van nood, dat menselijkerwijze de bestraffing van de vruchtafdrijving niet gewenst is en maatschappelijk gezien bestraffing ofwel niet gewenst ofwel zonder nut is, ofwel en ten hoogste slechts een maatschappelijk nut heeft dat niet op-

R.A. 14350.

qu'une utilité sociale qui est hors de proportion avec le traumatisme supplémentaire occasionné par des poursuites pénales et l'application d'une peine.

§ 3. Toutefois, le caractère punissable ne disparaîtra, en cas de situation de détresse au sens du paragraphe précédent, que si les conditions suivantes sont réunies :

1° l'interruption de grossesse doit être pratiquée par un médecin dans un service gynécologique d'un hôpital ou d'un établissement de soins, agréés par le Ministère de la Santé publique et où existe un service d'accueil et d'information chargé des missions définies au 2°;

2° la femme enceinte et, le cas échéant, son conjoint ou son partenaire doivent avoir, au préalable, été soigneusement informés sur les moyens auxquels la femme pourrait avoir recours pour résoudre les problèmes sociaux et psychologiques posés par sa situation et, en particulier, sur les droits, aides et avantages garantis par la loi et les décrets aux familles, aux mères célibataires ou non, et à leurs enfants, ainsi que sur les possibilités offertes par l'adoption de l'enfant à naître;

3° la femme qui subit l'intervention doit être domiciliée en Belgique;

4° s'il s'agit d'une mineure d'âge de moins de 18 ans, elle doit avoir l'autorisation de ses parents ou de son tuteur.

§ 4. De plus, pour le médecin qui pratique l'interruption de grossesse, le caractère punissable de l'intervention ne disparaîtra, en cas de situation de détresse de la femme, que si les deux conditions suivantes sont réunies :

1° il doit avoir informé la femme des risques médicaux actuels ou futurs qu'elle court en raison de l'interruption de la grossesse;

2° il doit s'être assuré que la femme a reçu les informations préalables visées au § 3, 2°, du présent article.

§ 5. Il faut, enfin, pour que le caractère punissable de l'interruption de grossesse disparaisse en cas de situation de détresse au sens du § 2, qu'un délai de réflexion d'au moins sept jours à compter de la demande initiale de la femme ait été respecté, et qu'après avoir été informée par le médecin, conformément au § 4, 1°, ainsi que par le service visé au § 3, 1°, conformément au § 3, 2°, elle ait confirmé sa demande par écrit, quarante-huit heures au plus et vingt-quatre heures au moins avant l'intervention.

Cette confirmation est versée au dossier médical.

weegt tegen het bijkomende trauma van strafvervolg en bestraffing.

§ 3. De strafbaarheid zal in geval van noodsituatie zoals bedoeld in de vorige paragraaf evenwel slechts wegvallen op voorwaarde dat :

1° de zwangerschapsafbreking wordt verricht door een geneesheer in een gynaecologische dienst van een door het Ministerie van Volksgezondheid erkend ziekenhuis of gezondheidsinstelling, waar tevens een opvang- en voorlichtingsdienst bestaat, belast met de sub 2° omschreven taken;

2° aan de zwangere vrouw en, in voorkomend geval, ook aan haar echtgenoot of partner vooraf zorgvuldige voorlichting wordt verstrekt over de middelen waarop ze een beroep zou kunnen doen voor de oplossing van de maatschappelijke en psychologische problemen welke door haar toestand zijn ontstaan, en inzonderheid over de rechten, de bijstand en de voordelen bij wet en decreet gewaarborgd aan de gezinnen, aan de al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, evenals over de mogelijkheid om het kind dat geboren zal worden te laten adopteren;

3° de vrouw op wie de ingreep wordt uitgevoerd in België gedomicilieerd is;

4° in voorkomend geval, minderjarigen beneden de 18 jaar ook toestemming hebben van hun ouders of voogd.

§ 4. Voor de geneesheer die de zwangerschapsafbreking uitvoert, zal ook bij noodsituatie van de vrouw de strafbaarheid bovendien slechts wegvallen mits :

1° hij de vrouw heeft ingelicht over de onmiddellijke en toekomstige medische risico's waaraan zij zich blootstelt door het afbreken van de zwangerschap;

2° hij er zich van heeft vergewist dat aan de vrouw de voorafgaande voorlichting is verstrekt bedoeld in § 3, 2°, van dit artikel.

§ 5. Opdat de strafbaarheid van zwangerschapsafbreking in geval van noodsituatie zoals bedoeld in § 2 zou wegvallen, is tenslotte vereist dat een wachttijd van ten minste zeven dagen in acht wordt genomen vanaf de oorspronkelijke aanvraag van de vrouw, en dat zij haar aanvraag na voorlichting door de geneesheer overeenkomstig § 4, 1°, en door de dienst bedoeld in § 3, 1°, overeenkomstig § 3, 2°, schriftelijk heeft bevestigd, ten minste vierentwintig uur en ten hoogste achtenveertig uur vóór de ingreep.

Deze bevestiging wordt bij het medisch dossier gevoegd.

§ 6. Le médecin ou toute autre personne qualifiée de l'établissement de soins où l'intervention est pratiquée doit assurer l'information de la femme en matière de contraception. »

§ 6. De geneesheer of enige andere bevoegde persoon van de instelling voor gezondheidszorg waar de ingreep wordt verricht, moet aan de vrouw de nodige voorlichting verstrekken inzake contraceptiva. »

ART. 2bis (nouveau)

ART. 2bis (nieuw)

Insérer un article 2bis (nouveau), libellé comme suit :

Een artikel 2bis (nieuw) in te voegen, luidende :

" Dans le même Code est inséré un article 350bis, libellé comme suit :

" In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 350bis ingevoegd, luidend als volgt :

« Article 350bis. — Aucun médecin, aucun praticien de l'art infirmier, aucun praticien d'une profession paramédicale ou auxiliaire paramédical d'un établissement ne peut être contraint de prêter son concours à une interruption de grossesse.

« Artikel 350bis. — Geen geneesheer, geen verpleegkundige, geen beoefenaar van een paramedisch beroep of lid van het paramedisch personeel van een instelling kan ertoe gedwongen worden medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking.

Le médecin qui refuse de pratiquer une telle intervention est tenu d'aviser la femme de son refus dans les trois jours suivant les informations qu'il lui a données conformément à l'article 350, § 4, 1°. En cas de refus, il est tenu de lui fournir tous les renseignements utiles concernant les possibilités de trouver un service d'accueil et un médecin qui seraient éventuellement disposés à pratiquer l'intervention. »

De geneesheer die weigert een dergelijke ingreep te verrichten is ertoe gehouden de vrouw van zijn weigering in kennis te stellen binnen drie dagen na de voorlichting die hij haar heeft gegeven overeenkomstig artikel 350, § 4, 1°. In geval van weigering dient hij haar al de nuttige inlichtingen te verstrekken over de mogelijkheden om een opvangdienst en een geneesheer te vinden die in voorkomend geval bereid kunnen zijn de ingreep te verrichten. »

ART. 3

ART. 3

Remplacer cet article par ce qui suit :

Dit artikel te vervangen als volgt :

" A l'article 351 du même Code, les mots « , en dehors des conditions définies à l'article 350, §§ 2, 3, 4 et 5, » sont insérés entre les mots « se sera fait avorter » et les mots « sera punie ».

" In artikel 351 van hetzelfde Wetboek, worden tussen de woorden « de vrouw die » en « opzettelijk » ingevoegd de woorden « , buiten de voorwaarden gesteld bij artikel 350, §§ 2, 3, 4 en 5, ».

ART. 4

ART. 4

Remplacer cet article par ce qui suit :

Dit artikel te vervangen als volgt:

" L'article 352 du même Code est remplacé par le texte suivant :

" Artikel 352 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Article 352. — Lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter la femme auront causé la mort, celui qui les aura administrés ou indiqués dans ce but sera condamné à la réclusion, si la femme a consenti à l'avortement, mais que l'intervention ait été pratiquée en dehors des conditions définies à l'article 350, §§ 2, 3, 4 et 5, et aux travaux forcés de dix ans à quinze ans, si elle n'y a point consenti. »

« Artikel 352. — Wanneer de middelen, gebruikt met het oogmerk om vruchtafdriving te verwekken, de dood tot gevolg hebben, wordt hij die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen, veroordeeld tot opsluiting indien de vrouw daarin weliswaar heeft toegestemd doch de ingreep werd verricht buiten de voorwaarden gesteld in artikel 350, §§ 2, 3, 4 en 5, en tot dwangarbeid van 10 tot 15 jaar, indien zij daar niet in heeft toegestemd. »

ART. 5 (nouveau)

ART. 5 (nieuw)

Ajouter un article 5 (nouveau), libellé comme suit :

Een artikel 5 (nieuw) toe te voegen, luidende :

" A l'article 353 du même Code, les mots « les articles 348, 350 et 352 » sont remplacés par les mots « les articles 348 et 352 ».

" In artikel 353 van hetzelfde Wetboek worden de woorden « in de gevallen van de artikelen 348, 350 en 352 » vervangen door de woorden « in de gevallen bedoeld bij de artikelen 348 en 352 ».

F. BAERT
W. PEETERS.

247-1 (S.E. 1988)

Document de Commission n° 3

Justice & Santé publique
et Environnement

-- A --

247-1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr. 3

Justitie & Volksgezondheid
en Leefmilieu

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

26 avril 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code

SOUS-AMENDEMENT PROPOSE PAR
MM. PEETERS ET BAERT

au Document de commission n° 2
ART. 2

Remplacer le deuxième alinéa du § 2, proposé par cet article, par le texte suivant :

"Il y a situation de détresse au sens de l'alinéa précédent lorsque la femme enceinte se trouve menacée dans ses conditions d'existence essentielles, de façon sérieuse et durable, par un certain nombre de facteurs psychologiques, sociaux ou médicaux, de sorte que, du

point de vue humain, la répression pénale de l'avortement n'est pas souhaitable, et que, du point de vue social, sa répression soit n'est pas souhaitable, soit ne présente aucune utilité, soit n'a tout au plus

qu'une utilité sociale qui est hors de proportion avec le traumatisme supplémentaire occasionné par des poursuites pénales et l'application d'une peine.

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

26 april 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsonderbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

SUBAMENDEMENT VAN
DE HH. PEETERS EN BAERT

op Commissiestuk nr. 2
ART. 2

Het tweede lid van § 2, zoals voorgesteld door dit artikel, te vervangen als volgt :

"Een noodsituatie in de zin van het vorige lid is aanwezig wanneer de zwangere vrouw in haar essentiële bestaansvoorwaarden ernstig en duurzaam wordt bedreigd door een aantal psychologische, sociale of medische factoren, derwijze dat menselijkerwijze

de bestraffing van de vruchtafdrijving niet gewenst is en maatschappelijk gezien bestraffing ofwel niet gewenst ofwel zonder nut is, ofwel en ten hoogste slechts een maatschappelijk nut heeft dat niet opweegt tegen het bijkomende trauma van strafvolgving en bestraffing.

W. PEETERS
F. BAERT.

R.A. 14350.

R.A. 14350.

247 - 1 (S.E. 1988)

Document de commission n° 4
Justice et Santé publique et Environnement

247 - 1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr 4
Justitie en Volksgezondheid en Leefmilieu

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

26 avril 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

AMENDEMENT PROPOSE PAR
M. LALLEMAND ET CONSORTS

ART. 1er

Remplacer le texte de l'article 348, proposé par cet article, par les dispositions suivantes :

"Celui qui, médecin ou non, par un moyen quelconque, aura à dessein fait avorter une femme qui n'y a pas consenti, sera puni de la réclusion. Si les moyens employés ont manqué leur effet, l'article 52 sera appliqué."

R. LALLEMAND
L. HERMAN-MICHELSENS
S. MOUREAUX
R. HENRION
M. AELVOET.

R.A. 14350.

BELGISCHE SENAAAT

Zitting 1988 - 1989

26 april 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking, strekkende om de artikelen 348 , 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

AMENDEMENT VAN
DE H. LALLEMAND c.s.

ART. 1

Artikel 348, zoals voorgesteld door dit artikel, te vervangen als volgt :

"Hij die, al dan niet geneesheer, door enig middel opzettelijk vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin niet heeft toegestemd, wordt gestraft met opsluiting. Indien de gebruikte middelen hun uitwerking hebben gemist, vindt artikel 52 toepassing."

R.A. 14350.

247 - 1 (S.E. 1988)

Document de commission n° 5
Justice et Santé publique et Environnement

247 - 1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr. 5
Justitie en Volksgezondheid en Leefmilieu

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

26 avril 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

SOUS-AMENDEMENT DE
MM. LENFANT ET de SENY
A L'AMENDEMENT PROPOSE PAR
M. LALLEMAND ET CONSORTS
(Doc. c° n° 4)

ART. 1er

A l'article 348, proposé par cet article, supprimer les mots "médecin ou non".

P. LENFANT
Y. de SENY.

R.A. 14350.

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

26 april 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

SUBAMENDEMENT VAN
DE HH. LENFANT EN de SENY
OP HET AMENDEMENT VAN
DE H. LALLEMAND c.s.
(C° st. nr. 4)

ART. 1

In het voorgestelde artikel 348 de woorden "al dan niet geneesheer" te doen vervallen.

R.A. 14350.

247-1 (S.E. 1988)

Document de commission n° 6

Justice & Santé publique
et Environnement

En remplacement du document
distribué précédemment

247-1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr. 6

Justitie & Volksgezondheid
en Leefmilieu

Ter vervanging van het vroeger
rondgedeelde stuk

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

26 avril 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

AMENDEMENT PROPOSE PAR
MM. CEREXHE, FALISE ET CONSORTS

R.A 14350.

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

26 april 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsonderbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

AMENDEMENT VAN
DE HH. CEREXHE, FALISE c.s.

R.A 14350.

ARTICLE 2.

L'ensemble de l'article 2 de la proposition remplaçant l'article 350 du Code pénal est remplacé par les dispositions suivantes :

I. l'article 350 du Code pénal reste inchangé.

II. Insérer dans le Code pénal un article 350bis libellé comme suit :

"§ 1er.- Est exceptée de la disposition prévue à l'article 350, l'interruption volontaire de grossesse, expressément demandée par la femme et pratiquée dans les 12 semaines de la fécondation, conformément aux dispositions prévues par le § 2 du présent article, si elle est justifiée par des raisons graves, certaines et durables, mettant sérieusement en danger les conditions essentielles de vie de la femme et si aucune alternative ne s'est révélée possible."

"§ 2. - L'interruption volontaire de grossesse visée au § 1er du présent article, ne peut avoir lieu que dans les conditions suivantes :

1° elle doit être pratiquée par un médecin, dans un établissement de soins, hospitalier ou extra-hospitalier, doté d'un service d'accueil et d'information, agréé par les autorités compétentes dans les conditions qu'elles déterminent.

2° elle ne peut intervenir que si la femme a préalablement consulté le service d'accueil et d'information visé au 1° et y a effectivement reçu une assistance et des conseils appropriés sur les moyens auxquels elle pourrait avoir recours pour résoudre les problèmes posés par sa situation, ainsi que des informations précises et circonstanciées, notamment, sur les aides et avantages prévus par la loi, le décret ou l'ordonnance, aux familles, aux femmes enceintes, aux mères célibataires ou non et à leurs enfants et sur les possibilités légales d'adoption.

3° elle ne peut avoir lieu au plus tôt qu'à partir du 7e jour qui suit la date à laquelle la femme enceinte a consulté pour la 1ère fois le médecin sollicité en vue d'interrompre sa grossesse ainsi que le service d'accueil et d'information".

III. Insérer un article 350ter dans le Code pénal libellé comme suit :

"Tout médecin sollicité en vue d'interrompre une grossesse dans les conditions prévues à l'article 350bis est soumis aux obligations suivantes :

- 1° il doit informer la femme des risques médicaux actuels ou futurs qu'elle encourt en raison de l'interruption de grossesse et l'aider à prendre conscience de ses responsabilités.*
- 2° il doit s'assurer, notamment sur la base d'un rapport écrit émanant du service d'accueil et d'information, que la femme a consulté ce dernier et a effectivement reçu l'aide et les informations visés à l'article 350bis, § 2, 2°, et que les conditions de l'article 350bis, §§ 1er et 2 sont remplies.*
- 3° Il doit recueillir, le jour de l'intervention, le consentement écrit de la femme à l'interruption de grossesse.*
- 4° Il doit établir un dossier contenant :*
 - un rapport sur les conditions dans lesquelles il a estimé devoir pratiquer l'interruption de grossesse, avec l'indication de la date de la première visite de la femme ainsi que celle du jour où l'interruption de grossesse est pratiquée.*
 - le rapport du service d'accueil et d'information que la femme a consulté.*
 - la déclaration écrite de la femme enceinte visée au 3°.*

Ce dossier doit être conçu sous forme anonyme.

- 5° Il doit informer la femme de manière précise sur les différentes méthodes contraceptives."*

IV. Insérer un article 350quater dans le Code pénal libellé comme suit :

"Aucun médecin, aucun infirmier ou infirmière, aucun auxiliaire médical et para-médical n'est tenu de concourir à une interruption de grossesse.

Tout médecin sollicité est tenu d'informer l'intéressée dès la première visite de son refus d'intervention."

V. *Insérer un article 350quinquies dans le Code pénal libellé comme suit :*

"Au-delà de la 12e semaine de la fécondation, l'interruption volontaire de grossesse n'est exceptée des dispositions de l'article 350 que dans les cas suivants :

- lorsqu'il existe un péril impossible à éviter autrement et menaçant la vie de la mère ou sa santé physique d'une atteinte considérée médicalement comme grave et durable.*
- lorsqu'il est certain que le développement du fœtus aboutira à la naissance d'un enfant considéré médicalement comme non viable ou dépourvu des fonctions vitales essentielles.*

Dans ces cas, outre les obligations prévues à l'article 350bis et 350ter, aucune interruption de grossesse ne peut être pratiquée que si le médecin sollicité s'est adjoint le concours de deux médecins considérés comme spécialistes en raison de l'état de la femme enceinte ou de l'enfant et dont les rapports seront joints au dossier."

JUSTIFICATION

1. En ce qui concerne le maintien de l'article 350.

Ce texte est un texte de principe qui affirme que, comme un avortement constitue une atteinte à une vie humaine en devenir, il importe que la société le condamne.

Il n'est pas douteux qu'il y a dans toute disposition de droit pénal une relation entre la gravité de l'acte et la sanction.

En réduisant jusqu'à 3 mois d'emprisonnement la sanction possible, on donne l'impression que l'avortement n'est pas un acte hautement condamnable.

2. En ce qui concerne l'insertion d'un article 350bis dans le Code pénal.

A. L'article 350 pose le principe de la condamnation de l'avortement parce que celui-ci constitue une atteinte à une vie humaine en devenir.

Jamais au cours des dernières décennies, le respect de la vie n'a été affirmé avec autant de fermeté dans de nombreux actes internationaux :

- dans la Déclaration Universelle des Droits de l'Homme, adoptée et proclamée par l'Assemblée Générale des Nations Unies, le 10 décembre 1948 où il est indiqué : "Tout individu a droit à la vie".*

- Dans la Convention Européenne de Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés Fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950, qui affirme que "Le droit de toute personne à la vie est protégé par la loi".
- Dans le Pacte International relatif aux Droits Civils et Politiques, adopté par l'Assemblée Générale des Nations Unies le 16 décembre 1966 où on peut lire : "Le droit à la vie est inhérent à la personne humaine." Ce droit doit être protégé par la loi. Nul ne peut être arbitrairement privé de la vie.
- Dans la Déclaration des Droits de l'Enfant, proclamée par l'Assemblée Générale des Nations Unies dans sa résolution du 20 novembre 1959 où il est indiqué : "L'enfant, en raison de son manque de maturité physique et intellectuelle, a besoin d'une protection spéciale, notamment d'une protection juridique appropriée avant comme après la naissance."
- Dans la Recommandation 874 de 1979 relative à une Charte Européenne des Droits de l'Enfant où il est prévu : "Que les droits de chaque enfant à la vie dès le moment de la conception, au logement, à une nourriture convenable et à un environnement adéquat, doivent être reconnus et les Gouvernements nationaux doivent accepter l'obligation de tout mettre en oeuvre pour permettre l'application intégrale de ces droits".

Si donc toute atteinte à la vie doit être condamnée, il faut reconnaître que dans certains cas, la femme peut, en raison de la prolongation de sa grossesse, être confrontée à une situation de conflits de valeurs.

Sans doute le concept de "valeurs" est-il subjectif mais il contient un minimum d'objectivisation dans la mesure où ce concept peut faire l'objet d'un certain consensus social.

Confrontée à la défense de la vie qu'elle porte en elle et à des valeurs auxquelles elle est attachée et qui sont gravement mises en péril, la femme va opérer un choix, c'est-à-dire qu'elle va se déterminer par rapport à un conflit de valeurs.

Ce choix qu'elle va opérer, dans certains cas, le législateur ne devrait pas le sanctionner pénalement, parce qu'il a un caractère trop personnel, intimement lié qu'il est à la nature profonde de la personne.

Mais si le droit accepte, dans certaines circonstances, de s'incliner devant des choix personnels sans que cela puisse impliquer de sa part une légitimation de l'avortement, il doit préciser et circonscrire ces circonstances afin d'éviter toute banalisation de l'avortement.

Le texte proposé précise, en conséquence, que les dispositions sanctionnant l'avortement ne trouvent pas à s'appliquer s'il y a des raisons graves qui justifient le choix que la femme a fait. C'est donc le refus d'un avortement dès lors qu'il n'y a pas de raisons ou des raisons dont l'importance n'est pas suffisante pour légitimer un acte d'une particulière gravité.

Pour s'assurer que l'interruption de grossesse ne sera pas pratiquée à la légère, on a indiqué que les raisons invoquées devaient, en outre, être certaine, c'est-à-dire qu'aucun doute ne peut planer sur leur réalité, et durables, ce qui exclut des raisons purement passagères. Ces raisons doivent, bien entendu, être en relation directe avec les conditions de la vie de la femme lesquelles doivent être, dans leurs éléments essentiels, mises sérieusement en danger.

En outre, il est nécessaire pour légitimer l'interruption volontaire de grossesse, qu'aucune alternative possible pour la femme n'ait pu être trouvée pour résoudre la situation dans laquelle elle se trouve.

B. Il faut en outre que l'avortement soit pratiqué dans les conditions suivantes :

1. L'avortement constituant un acte grave, dans la mesure où il supprime une vie humaine en devenir, le législateur se doit de faire en sorte que leur nombre soit limité et que la législation ait un effet "objectivement" dissuasif. D'où une double exigence d'accueil et de délai de réflexion :

- l'I.V.G. ne peut être envisagée hors d'un environnement d'accueil et d'information. Le service chargé de ces doubles missions travaillera en étroite collaboration avec le praticien dans une unité de temps et de lieu.

La notion d'accueil exige plus qu'une simple information toujours susceptible de rester impersonnelle ou purement formelle. Elle implique l'investissement humain et généreux d'une équipe pluridisciplinaire à caractère psycho-social et juridique qui assiste humainement la femme et l'amène à une réflexion approfondie

relativement à l'acte qu'elle va poser et l'informe complètement de toutes les mesures dont elle peut bénéficier pendant et après sa grossesse, ce qui peut, éventuellement, la dissuader de recourir à l'avortement.

Il est évidemment préférable que la procédure d'accueil se réalise au niveau du couple lorsque la grossesse n'a pas été dissimulée au père de l'enfant et que ce dernier est désireux de suivre l'encadrement offert à la femme.

- Un délai de réflexion de 7 jours suivant la première visite chez le médecin et la rencontre avec le service d'accueil et d'information est imposé pour permettre à la femme de décider en toute connaissance de cause et d'analyser attentivement les différentes solutions proposées par le centre d'accueil.

2. En outre, l'I.V.G. doit être pratiquée dans de bonnes conditions médicales et humaines. Ce principe implique deux impératifs auxquels femme et médecin doivent se soumettre. L'I.V.G. ne peut intervenir que dans un milieu sanitaire doté des compétences médicales suffisantes et d'un support satisfaisant en matière de matériel, de locaux et d'hygiène.

La nécessaire reconnaissance officielle des centres hospitaliers et extra-hospitaliers rejette ainsi toute clandestinité, en ce compris l'avortement effectué dans un cabinet médical privé.

3. En ce qui concerne l'insertion d'un article 350ter dans le Code pénal.

Informar est une des premières tâches médicales partagée avec l'équipe d'accueil. Il en est une autre qui nous paraît devoir être inscrite en toutes lettres dans la loi, même si cela semble aller de soi ; c'est le devoir d'éclairer la conscience des acteurs et de les aider à assumer leurs responsabilités.

A ce propos, il ne s'agit aucunement d'exercer des pressions sur la conscience d'autrui, encore moins de chercher à culpabiliser. Le médecin s'interdira cependant de laisser dans l'ombre la réalité objective de la grossesse qui n'est autre que l'évolution débutante d'un être humain original à part entière.

Le médecin devra encore s'assurer, par un rapport émanant du service d'accueil et d'information, que la femme a bien consulté ce service, a effectivement reçu l'aide souhaitable et souhaitée et que les conditions prévues par l'article 350 soient bien remplies. Une étroite collaboration avec l'équipe d'accueil l'y aidera.

Un dossier sera constitué, dans lequel figureront :

- le consentement écrit de la femme enceinte.*
- le rapport du service d'accueil et d'information.*
- le propre rapport médical mentionnant notamment les raisons pour lesquelles le médecin a estimé devoir pratiquer l'IVG avec les dates de la première visite et de l'IVG, ainsi que les données médicales courantes concernant la patiente et ses antécédents gynéco-obstétricaux.*

4. En ce qui concerne l'insertion d'un article 350quater dans le Codé pénal.

Cette disposition vise à respecter la liberté de chacun mais elle oblige le médecin à informer la patiente, dès la 1ère visite, de son refus d'intervention, afin que celle-ci puisse rapidement prendre ses dispositions.

5. En ce qui concerne l'insertion d'un article 350quinquies dans le Code pénal.

Au-delà de 12 semaines, seules 2 raisons exceptionnellement graves peuvent légitimer une interruption volontaire de grossesse.

1. *Le nouvel article 350 quinquies envisage tout d'abord l'hypothèse de l'avortement thérapeutique.*

Ce dernier n'est autorisé que lorsqu'il constitue le dernier recours médical pour sauvegarder la vie ou la santé physique de la mère.

2. *Cet article prévoit également qu'est excepté des dispositions de l'article 350 l'avortement pratiqué au-delà des 12 semaines lorsqu'il est certain que l'enfant ne sera pas viable ou qu'il sera dépourvu d'un ensemble de fonctions vitales essentielles :*

- *s'il est médicalement certain que l'enfant ne sera pas viable, il est inutile de laisser la grossesse se dérouler vers une fin que l'on sait inévitable, et de causer ainsi un traumatisme encore plus grave pour la mère.*

- *s'il est certain que l'enfant à naître est dépourvu de ses fonctions vitales essentielles, la loi pénale ne peut sanctionner, dans ce cas, la décision à ce point personnelle et douloureuse d'une mère, de faire interrompre sa grossesse.*

CEREXHE E.

BOUCHAT A.

Cahay P.

LUTGEN G.

POULLET E.

FALISE P.

EVARD J.M.

FLAGOTHIER G.

WINTGENS P.

*

*

*

ART. 2

Dit artikel te vervangen als volgt :

"I. Artikel 350 van het Strafwetboek blijft ongewijzigd gehandhaafd.

II. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 350bis ingevoegd, luidende :

"ART. 350bis.- § 1. Het bepaalde in artikel 350 is niet van toepassing op de zwangerschapsafbreking die uitdrukkelijk door de vrouw is gevraagd en die binnen twaalf weken na de bevruchting is uitgevoerd overeenkomstig de bepalingen van § 2 van dit artikel, indien ter rechtvaardiging van de ingreep gewichtige, vaststaande en blijvende redenen aangevoerd kunnen worden waardoor de essentiële bestaansvoorwaarden van de vrouw ernstig in gevaar gebracht worden en indien geen alternatief mogelijk is gebleken.

§ 2. De zwangerschapsafbreking bedoeld in § 1 van dit artikel kan alleen worden uitgevoerd onder de volgende voorwaarden :

- 1° de zwangerschapsafbreking moet worden verricht door een geneesheer in een ziekenhuis of gespecialiseerd centrum waaraan een opvang- en voorlichtingsdienst verbonden is dat door de bevoegde overheid is erkend onder de door haar te bepalen voorwaarden;
- 2° de zwangerschap kan alleen dan worden afgebroken indien de vrouw vooraf de in het 1° bedoelde opvang- en voorlichtingsdienst geraadpleegd heeft waar zij daadwerkelijke hulp en raad heeft gekregen over de middelen waarop zij een beroep kan doen voor de oplossing van de problemen die door haar toestand zijn ontstaan, en waar zij eveneens nauwkeurige en omstandige inlichtingen heeft gekregen inzonderheid over de bijstand en de voordelen die bij wet, decreet of ordonnantie worden toegekend aan de gezinnen, de zwangere vrouwen, de al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, evenals over de wettelijke adoptiemogelijkheden;
- 3° de zwangerschap kan eerst worden afgebroken vanaf de zevende dag na die waarop de zwangere vrouw zich voor het eerst tot de geneesheer heeft gewend om haar zwangerschap te laten afbreken en de opvang- en voorlichtingsdienst geraadpleegd heeft."

III. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 350ter ingevoegd, luidende :

"ART. 350ter.- De geneesheer tot wie een vrouw zich wendt om haar zwangerschap te laten afbreken onder de voorwaarden bepaald in artikel 350bis, moet voldoen aan de volgende verplichtingen :

- 1° hij moet de vrouw inlichten over de onmiddellijke of latere medische risico's waaraan zij zich blootstelt door het afbreken van de zwangerschap en haar helpen opdat zij zich bewust zou worden van de verantwoordelijkheid die zij draagt;

- 2° hij moet, onder meer op basis van het schriftelijk verslag van de opvang- en voorlichtingsdienst, zich ervan vergewissen dat de vrouw deze dienst geraadpleegd heeft, dat zij de in artikel 350bis, § 2, 2°, bedoelde hulp en inlichtingen inderdaad gekregen heeft en dat is voldaan aan de voorwaarden bepaald in artikel 350bis, §§ 1 en 2;
- 3° de dag van de ingreep moet hij de vrouw schriftelijk laten verklaren dat zij met de zwangerschapsafbreking instemt;
- 4° hij moet een dossier aanleggen waarin zijn opgenomen :
 - een verslag over de redenen waarom hij heeft gemeend de zwangerschap te moeten afbreken, met vermelding van de datum van het eerste bezoek van de vrouw en de datum waarop de zwangerschap is afgebroken;
 - het verslag van de opvang- en voorlichtingsdienst die de vrouw geraadpleegd heeft;
 - de in het 3° bedoelde schriftelijke verklaring van de zwangere vrouw.Dit dossier moet anoniem worden opgesteld.
- 5° hij moet de vrouw nauwkeurige informatie verstrekken over de verschillende anticonceptiemethoden."

IV. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 350quater ingevoegd, luidende :

"ART. 350quater.- Geen geneesheer, geen verpleger of verpleegster, geen lid van het medisch en paramedisch personeel kan gedwongen worden medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking.

Iedere geneesheer die weigert een dergelijke ingreep te verrichten, is gehouden de vrouw bij haar eerste bezoek in kennis te stellen van zijn weigering."

V. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 350quinquies ingevoegd, luidende :

"ART. 350quinquies.- Na de twaalfde week te rekenen van de bevruchting wordt artikel 350 alleen dan niet toegepast :

- wanneer een anderszins niet te weren gevaar bestaat waarbij het leven van de moeder wordt bedreigd of haar lichamelijke gezondheid wordt aangetast door een uit medisch oogpunt ernstig en blijvend geachte kwaal;
- wanneer vaststaat dat de foetus zodanig zal ontwikkelen dat er een kind geboren zal worden dat uit medisch oogpunt als niet levensvatbaar wordt beschouwd of bij wie essentiële levensfuncties ontbreken.

Naast de verplichtingen opgelegd in de artikelen 350bis en 350ter, mag in die gevallen de zwangerschap alleen worden afgebroken indien de geneesheer tot wie een vrouw zich wendt, zich verzekerd heeft van de medewerking van twee geneesheren die, gelet op de toestand van de zwangere vrouw of van het kind, beschouwd worden als specialisten terzake en wier verslagen bij het dossier moeten worden gevoegd."

VERANTWOORDING1. Het handhaven van artikel 350

Deze bepaling is een grondstelling die zegt dat abortus door de maatschappij veroordeeld moet worden omdat er een aanslag wordt gepleegd op een menselijk leven in wording.

Het staat vast dat er in iedere strafrechtelijke bepaling een verband bestaat tussen de ernst van de daad en de sanctie.

Door de mogelijke sanctie te beperken tot drie maanden gevangenisstraf, wordt de indruk gewekt dat abortus niet een in hoge mate afkeurenswaardige daad is.

2. Het invoegen van een artikel 350bis in het Strafwetboek

A. Artikel 350 stelt als beginsel dat abortus strafbaar is omdat daarbij een aanslag wordt gepleegd op een menselijk leven in wording.

Nog nooit werd zo sterk de aandacht gevestigd op de eerbied voor het leven als tijdens de jongste decennia in talrijke internationale akten :

- In de Universele Verklaring van de rechten van de mens, aangenomen en afgekondigd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 10 december 1948, waarin staat : "Een ieder heeft recht op leven".
- In het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, waarin staat : "Het recht van een ieder op het leven wordt beschermd door de wet".
- In het Internationaal Verdrag betreffende de burgerrechten en de politieke rechten, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 16 december 1966, dat zegt: "Een ieder bezit een inherent recht op het leven. Dit recht wordt door de wet beschermd. Niemand mag naar willekeur van zijn leven worden beroofd".
- In de Verklaring van de rechten van het kind, bekendgemaakt door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in een resolutie van 20 november 1959, die vermeldt dat: het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel vóór als na de geboorte."
- In Aanbeveling nr. 874 van 1979 betreffende een Europees Handvest van de rechten van het kind, waarin vermeld staat dat de rechten van ieder kind op leven vanaf de bevruchting, op huisvesting, op behoorlijke voeding en een geschikt leefklimaat erkend moeten worden en dat de nationale regeringen de verplichting moeten aanvaarden om alles in het werk te stellen voor het integraal in toepassing brengen van die rechten.

Alhoewel elke aanslag op het leven moet worden veroordeeld, dient erkend te worden dat de vrouw die haar zwangerschap zou uitdragen, in sommige gevallen kan komen te staan voor een situatie waarbij verschillende waarden met elkaar in strijd zijn.

Het begrip "waarde" is ongetwijfeld subjectief, maar is in zoverre objectiveerbaar dat er rond dat begrip een maatschappelijke consensus tot stand kan komen.

Geplaatst voor de verdediging van het leven dat zij in zich draagt en voor waarden waaraan zij gehecht is en die ernstig in gevaar komen, zal de vrouw een keuze maken, dat wil zeggen dat zij een beslissing zal nemen over een waardenconflict.

In sommige gevallen zou de wetgever op die keuze geen straf mogen stellen, omdat die keuze te persoonlijk van aard is, nauw verbonden met de menselijke natuur zelf.

Maar indien het recht in sommige omstandigheden aanvaardt dat een persoonlijke keuze wordt gemaakt, zonder dat dit betekent dat abortus als een legitieme daad erkend wordt, moeten de omstandigheden waarin dat kan gebeuren ook uiterst gedetailleerd en nauwkeurig omschreven worden om te beletten dat abortus als een gewone ingreep beschouwd gaat worden.

Volgens de door ons voorgestelde tekst zullen de strafbepalingen in verband met abortus bijgevolg geen toepassing vinden indien er gewichtige redenen aangevoerd kunnen worden ter rechtvaardiging van de keuze van de vrouw. Wij wijzen dus elke abortus af waarvoor er geen redenen aangevoerd kunnen worden of waarvoor de redenen niet voldoende zwaar wegen om een zo belangrijke ingreep te rechtvaardigen.

Om zeker te zijn dat de zwangerschap niet lichtvaardig zal worden afgebroken, is ook bepaald dat er vaststaande redenen aangevoerd moeten worden, d.w.z. dat er geen enkele twijfel over mag bestaan, en dat die redenen ook blijvend moeten zijn, met andere woorden dat ze niet van voorbijgaande aard mogen zijn. Die redenen moeten uiteraard rechtstreeks verband houden met de essentiële bestaansvoorwaarden van de vrouw, d.w.z. dat zij ernstig in gevaar gebracht moeten worden.

Ter rechtvaardiging van een zwangerschapsafbreking is het bovendien noodzakelijk dat er geen alternatief gevonden kan worden om de moeilijkheden op te lossen waarin de vrouw verkeert.

B. Bovendien mag de zwangerschap alleen onder de volgende voorwaarden worden afgebroken :

1. Abortus is een ernstige ingreep aangezien een ongeboren menselijk leven wordt vernietigd en de wetgever moet er dan ook voor zorgen dat het aantal beperkt blijft en dat de wetgeving objectief gesproken een afschrikwekkende werking heeft. Daarom worden er twee eisen gesteld, nl. de opvang van de vrouw en de bedenktijd :

- een zwangerschap mag niet worden afgebroken zonder opvang en voorlichting van de vrouw. De dienst die is belast met deze dubbele taak, moet in tijd en ruimte nauw samenwerken met de arts.

Het opvangen van de vrouw betekent meer dan haar alleen informatie geven, want dat zou beperkt kunnen blijven tot onpersoonlijke of zuiver formele inlichtingen. Het

betekent dat een multidisciplinair team met psychosociale en juridische ervaring zich op menselijke en edelmoedige wijze inzet om de vrouw te helpen zodat zij zich grondig kan bezinnen over de ingreep die zij wil ondergaan en haar volledig op de hoogte brengt van alle maatregelen waarvoor zij in aanmerking komt tijdens en na haar zwangerschap, zodat zij eventueel van zwangerschapsafbreking zal afzien.

Het verdient uiteraard de voorkeur dat bij de opvang ook de vader wordt betrokken, wanneer de zwangerschap voor hem niet verborgen is gehouden en hij betrokken wil worden bij de begeleiding die aan de vrouw wordt gegeven.

- Er wordt een bedenktijd opgelegd van zeven dagen na het eerste bezoek bij de arts en het gesprek met de opvang- en voorlichtingsdienst om de vrouw in staat te stellen een bewuste keuze te maken en de verschillende mogelijkheden die door de opvangdienst zijn voorgesteld, zorgvuldig te onderzoeken.

2. Bovendien moet de zwangerschap worden afgebroken in goede medische en menselijke omstandigheden. Dat betekent dat er twee eisen zijn waaraan de vrouw en de arts zich niet kunnen onttrekken. De zwangerschapsafbreking mag alleen worden uitgevoerd in een inrichting voor gezondheidszorg waar er voldoende medische deskundigheid aanwezig is en voldoende waarborgen zijn inzake materieel, lokalen en hygiëne.

De officiële erkenning van de ziekenhuizen en gespecialiseerde centra zal verhinderen dat abortus in de clandestiniteit wordt uitgevoerd, en daaronder valt ook abortus in de praktijkruimte van een arts.

3. Het invoegen van een artikel 350ter in het Strafwetboek

Een van de belangrijkste taken van de arts, samen met het opvangteam, is de voorlichting. Maar hij heeft nog een andere taak die volgens ons uitdrukkelijk in de wet vermeld moet worden, ook al lijkt dat vanzelf te spreken, namelijk de plicht om de betrokkenen ten volle bewust te maken van de verantwoordelijkheid die zij dragen en hen daarbij te helpen.

Daarmee bedoelen wij niet dat de arts andermans geweten onder druk moet zetten en nog minder dat hij anderen een schuldgevoel moet bijbrengen. De arts zal echter geen enkele twijfel mogen laten bestaan over het feit dat zwangerschap niets anders is dan de eerste ontwikkeling van een volwaardig nieuw menselijk leven.

De arts zal nog, op basis van een verslag van de opvang- en voorlichtingsdienst, zich ervan moeten vergewissen dat de vrouw deze dienst geraadpleegd heeft, dat zij de wenselijke en gewenste hulp inderdaad gekregen heeft en dat is voldaan aan de voorwaarden bepaald in artikel 350bis. Deze taak zal worden vergemakkelijkt door een nauwe samenwerking met het opvangteam.

Er moet een dossier worden aangelegd waarin de volgende gegevens moeten voorkomen :

- de schriftelijke toestemming van de zwangere vrouw;
- het verslag van de opvang- en voorlichtingsdienst;
- het eigen medisch verslag waarin de arts onder meer de redenen aangeeft waarom hij gemeend heeft de zwangerschap te moeten afbreken, de data van het eerste bezoek en van de zwangerschapsafbreking, evenals de gewone medische gegevens betreffende de vrouw en haar gynaecologische en obstetrische anamnese.

4. Het invoegen van een artikel 350quater in het Strafwetboek

Deze bepaling beoogt ieders vrijheid te eerbiedigen, maar verplicht de arts de vrouw bij haar eerste bezoek op de hoogte te brengen van zijn eventuele weigering de ingreep uit te voeren, zodat zij zich ook snel tot iemand anders kan wenden.

5. Het invoegen van een artikel 350quinquies in het Strafwetboek

Na 12 weken zijn er slechts twee bijzonder ernstige redenen die een zwangerschapsafbreking kunnen rechtvaardigen.

1. Het nieuwe artikel 350quinquies beoogt het geval van een therapeutische abortus.

Die is alleen toegestaan wanneer de ingreep de laatste medische handeling is waarmee het leven of de lichamelijke gezondheid van de moeder gered kan worden.

2. De tweede mogelijkheid van zwangerschapsafbreking na 12 weken betreft het geval waarin vaststaat dat het kind niet levensvatbaar zal zijn of dat bij het kind essentiële levensfuncties zullen ontbreken :

- indien uit medisch oogpunt vaststaat dat het kind niet levensvatbaar is, heeft het geen zin de vrouw haar zwangerschap te laten uitdragen aangezien dat voor de moeder een nog veel zwaarder trauma kan veroorzaken;
 - indien vaststaat dat bij het kind dat geboren zal worden essentiële levensfuncties zullen ontbreken, mag de strafwet niet worden toegepast op een moeder die de uiterst persoonlijke en pijnlijke beslissing neemt om in een dergelijk geval haar zwangerschap te laten afbreken.
-

Document de commission n° 7
Justice et Santé publique et Environnement

Commissiestuk nr 7
Justitie en Volksgezondheid en Leefmilieu

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

26 avril 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

AMENDEMENT PROPOSE PAR
M. LALLEMAND ET CONSORTS

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

26 april 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

AMENDEMENT VAN
DE H. LALLEMAND c.s.

ART. 2

Ajouter in fine du 2° c° de l'article 350 proposé, la phrase suivante :

"L'appréciation de la détermination et de l'état de détresse de la femme enceinte qui conduit le médecin à accepter d'intervenir est souveraine lorsque les conditions prévues au présent article sont respectées. "

JUSTIFICATION

Cet amendement tend à lever toute équivoque dans l'interprétation de l'article 2.

La notion d'état de détresse renvoie à l'état subjectif de la femme enceinte qui se traduit par son refus profond et persistant de mener sa grossesse à terme.

Lorsque le colloque entre la femme et le médecin convainc ce dernier de la détresse et de la détermination de la femme à faire pratiquer un avortement, son appréciation et sa décision de le pratiquer ne peuvent pas être remises en cause ni faire l'objet d'aucun contrôle juridictionnel.

R. LALLEMAND
F. TRUFFAUT
R. HENRION
M. AELVOET
J-F. VAES
L. HERMAN-MICHIELENS
P. PATAER
S. MOUREAUX
F. ERDMAN

*
* *

ART. 2

Aan het slot van het 2°, c) van artikel 350, zoals voorgesteld door dit artikel, toe te voegen de volgende bepaling :

"Het oordeel van de geneesheer over de vaste wil en de nood-situatie van de zwangere vrouw, op basis waarvan hij aanvaardt de ingreep uit te voeren, kan niet meer worden aangevochten indien is voldaan aan de in dit artikel bepaalde voorwaarden."

VERANTWOORDING

Dit amendement wil elke twijfel over de interpretatie van artikel 2 wegnemen.

Het begrip noodsituatie heeft betrekking op de subjectieve toestand van de zwangere vrouw, die tot uiting komt in haar overtuigde en volgehouden weigering haar zwangerschap uit te dragen.

Wanneer de arts, na een gesprek met de vrouw, ervan overtuigd is dat zij in een noodsituatie verkeert en vastbesloten is haar zwangerschap te laten afbreken, kunnen zijn oordeel en zijn beslissing om de ingreep uit te voeren niet meer ter discussie worden gesteld en niet meer onderworpen worden aan enige vorm van controle door de rechter.

247-1 (S.E. 1988)

Document de commission n° 8

Justice & Santé publique
et Environnement

- 1 -

247-1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr. 8

Justitie & Volksgezondheid
en Leefmilieu

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

22 mai 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

AMENDEMENTS PROPOSES PAR
M. CEREXHE ET CONSORTS
EN REMPLACEMENT DES AMENDEMENTS
II, § 2, III, IV et V DEPOSES
PAR EUX A L'ARTICLE 2

5Doc. C° n° 6)

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

22 mei 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsonderbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

AMENDEMENTEN VAN
DE H. CEREXHE c.s.
TER VERVANGING VAN HUN AMENDEMENTEN
II, § 2, III, IV en V
OP ARTIKEL 2

(C° st. nr. 6)

R.A 14350.

R.A 14350.

ART. 2

A) **Remplacer les dispositions prévues aux lettres a) et b) de l'alinéa 2 du 1° de l'art. 350 proposé par le texte suivant :**

" a) **L'interruption doit avoir lieu dans les douze semaines de la fécondation.**

b) **elle doit être pratiquée par un médecin, dans un établissement de soins, hospitalier ou extra-hospitalier, doté d'un service d'accueil et d'information, agréé par les autorités compétentes dans les conditions qu'elles déterminent.**

c) **elle ne peut intervenir que si la femme a préalablement consulté le service d'accueil et d'information visé au b) et y a effectivement reçu une assistance et des conseils appropriés sur les moyens auxquels elle pourrait avoir recours pour résoudre les problèmes posés par sa situation, ainsi que des informations précises et circonstanciées, notamment, sur les aides et avantages prévus par la loi, le décret ou l'ordonnance, aux familles, aux femmes enceintes, aux mères célibataires ou non et à leurs enfants et sur les possibilités légales d'adoption.**

d) **elle ne peut avoir lieu au plus tôt qu'à partir du 7e jour qui suit la date à laquelle la femme enceinte a consulté pour la 1ère fois le médecin sollicité en vue d'interrompre sa grossesse ainsi que le service d'accueil et d'information."**

B) **Remplacer les dispositions prévues au 2°, 3° et 4° de l'art. 350 proposé par le texte suivant :**

" 2° **Tout médecin sollicité en vue d'interrompre une grossesse dans les conditions prévues à l'article 350 1° - alinéa 2 est soumis aux obligations suivantes :**

a) **Il doit informer la femme des risques médicaux actuels ou futurs qu'elle encourt en raison de l'interruption de grossesse et l'aider à prendre conscience de ses responsabilités.**

b) Il doit s'assurer, notamment sur la base d'un rapport écrit émanant du service d'accueil et d'information, que la femme a consulté ce dernier et a effectivement reçu l'aide et les informations visés au 1er -alinéa 2.

c) Il doit recueillir, le jour de l'intervention, le consentement écrit de la femme à l'interruption de grossesse.

d) Il doit établir un dossier contenant :

- un rapport sur les conditions dans lesquelles il a estimé devoir pratiquer l'interruption de grossesse, avec l'indication de la date de la première visite de la femme ainsi que celle du jour où l'interruption de grossesse est pratiquée.
- le rapport du service d'accueil et d'information que la femme a consulté.
- la déclaration écrite de la femme enceinte visée au c)

Ce dossier doit être conçu sous forme anonyme.

e) Il doit informer la femme de manière précise sur les différentes méthodes contraceptives."

C) Remplacer le chiffre 5° de l'art. 350 par le chiffre 3°.

D) Remplacer les dispositions prévues au 6° de l'art. 350 proposé par le texte suivant :

"4° Au-delà de la 12e semaine de la fécondation, l'interruption volontaire de grossesse n'est exceptée des dispositions de l'article 350 que dans les cas suivants :

- lorsqu'il existe un péril impossible à éviter autrement et menaçant la vie de la mère ou sa santé physique d'une atteinte considérée médicalement comme grave et durable.

- *lorsqu'il est certain que le développement du fœtus aboutira à la naissance d'un enfant considéré médicalement comme non viable ou dépourvu des fonctions vitales essentielles.*

Dans ces cas, outre les obligations prévues en cas d'interruption de grossesse pratiquée pendant les 12 premières semaines, le médecin sollicité devra s'adjoindre le concours de deux médecins considérés comme spécialistes en raison de l'état de la femme enceinte ou de l'enfant et dont les rapports seront joints au dossier."

ART. 3

Remplacer le texte de cet article par le texte suivant :

“ La femme qui, volontairement, se sera fait avorter sera punie d'un emprisonnement de deux ans à cinq ans et d'une amende de cent francs à cinq cents francs. ”

ART. 3bis (nouveau)

Insérer un article 3bis (nouveau), libellé comme suit :

"ART. 3bis.- Dans le même Code il est inséré un article 351bis, libellé comme suit :

"ART. 351bis.-

le médecin qui aura pratiqué un avortement sans respecter les obligations prévues à l'article 350, 2° et 4° sera puni des peines prévues à l'article 350, 1°."

ART. 3ter (nouveau)

Insérer un article 3ter (nouveau), libellé comme suit :

"ART. 3ter.- Dans le même Code il est inséré un article 351ter, libellé comme suit :

ART. 351ter.-

Sera considérée comme un infanticide, toute interruption de grossesse pratiquée en dehors du cas prévu à l'article 350, 4° à l'égard du fœtus considéré médicalement comme viable."

JUSTIFICATIONS

1. En ce qui concerne le maintien de l'article 351.

Le texte actuel de l'article 351 est un texte de principe qui affirme que comme un avortement constitue une atteinte à une vie humaine en devenant, il importe que la société le condamne. Il n'est pas douteux qu'il y a dans toute disposition de droit pénal une relation entre la gravité de l'acte et la sanction. En réduisant la sanction possible, on donne l'impression que l'avortement n'est pas un acte hautement condamnable. Aussi, est-il préférable de maintenir les peines prévues actuellement.

2. En ce qui concerne l'insertion d'un article 351bis dans le Code pénal.

Les obligations imposées au médecin dans le nouvel article 350, 2° et 4° sont à ce point importantes et essentielles qu'il convient de les sanctionner de la même manière et avec la même peine que celles prévues à l'article 350 réprimant l'avortement.

3. En ce qui concerne l'insertion d'un article 351ter dans le Code pénal.

Certaines législations dont la législation néerlandaise (loi du 1er mai 1981), punissent des peines de l'infanticide l'avortement pratiqué sur un fœtus viable. Actuellement notre droit n'applique les dispositions relatives à l'infanticide qu'à l'égard d'un enfant né. L'amendement vise à étendre les peines de l'infanticide en cas d'avortement pratiqué sur un fœtus considéré médicalement comme viable, c'est-à-dire s'il est susceptible d'avoir une autonomie en dehors du corps de sa mère.

ART. 4

Remplacer cet article par le texte suivant :

// Lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter la femme auront causé la mort, celui qui les aura administrés ou indiqués dans ce but sera condamné à la réclusion, si la femme a consenti à l'avortement, et aux travaux forcés de dix ans à quinze ans, si elle n'y a point consenti. //

ART. 4bis (nouveau)

Insérer un article 4bis (nouveau), libellé comme suit :

"ART. 4bis.-

L'article 353 du Code pénal est remplacé par la disposition suivante :

"§ 1er. - Il est institué un collège national d'évaluation et de contrôle de l'application des dispositions de l'article 350, dont les modalités d'organisation et de fonctionnement seront déterminées par arrêté royal délibéré en conseil des ministres.

§ 2. - Le collège est composé de 12 membres dont 7 membres féminins choisis parmi les personnalités reconnues par leurs pairs pour leurs compétences, se répartissant comme suit :

- 1. Six docteurs en médecine en exercice dont 2 pédiatres, 2 psychiatres et 2 gynécologues, nommés par le Roi selon la parité linguistique sur présentation d'une liste établie par l'Ordre National des Médecins.*
- 2. Six avocats exerçant depuis au moins 10 ans, inscrits à un tableau de l'Ordre des Avocats, nommés par le Roi, selon la parité linguistique sur présentation d'une liste établie par l'Ordre National des Avocats.*

Les membres du collège sont nommés pour une durée de 4 ans renouvelable.

§ 3.- Le collège est chargé de veiller au respect des dispositions de l'article 350.

Le collège peut se faire communiquer par les établissements agréés tous les renseignements nécessaires à la vérification du respect des dispositions visées ci-dessus à condition que soit garanti l'anonymat de la femme.

Il dresse tous les ans un rapport complet et précis concernant l'état de la question de l'avortement en Belgique et transmet ce rapport au Ministre de la Justice qui en assure la publicité.

§ 4.- Tout médecin exerçant des traitements visant à des interruptions de grossesse doit faire parvenir, sous une forme anonyme au collège, tous les 3 mois les renseignements suivants :

1° Le nombre d'interruptions de grossesse qu'il a pratiquées durant ladite période.

2° Les raisons pour lesquelles il a estimé devoir pratiquer ces interruptions volontaires de grossesse.

3° La durée de la grossesse, le nombre de grossesses et d'interruptions de grossesses précédentes, l'âge, la province du domicile ou, s'il s'agit de femmes habitants l'étranger, le pays, l'état civil et le nombre d'enfants de chacune des femmes traitées.

Le non respect des dispositions du présent paragraphe est sanctionné d'une amende de 100 à 200 francs.

§ 5.- Les frais de fonctionnement du collège sont à charge du budget du Ministère de la Justice."

JUSTIFICATIONS

1. En ce qui concerne le maintien de l'article 352 du Code pénal.

Le présent amendement ne supprime pas l'article 352 du Code pénal qui augmente les peines prévues à l'article 350 lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter la femme en dehors évidemment des conditions prévues à l'article 350 auront causé la mort. Il n'existe en effet aucune raison de ne pas augmenter les peines lorsque le médecin qui aura pratiqué un avortement en dehors des conditions autorisées par la loi aura, en outre, causé la mort de la femme.

2. En ce qui concerne la modification de l'article 353 du Code pénal.

Le Collège institué par l'article 353 est un organe indépendant qui doit veiller à ce que la loi soit correctement appliquée et qui à cette fin doit disposer des moyens d'information nécessaires pour exercer sa mission. Il dressera tous les ans un rapport complet et précis concernant l'état de l'avortement en Belgique.

Son rôle doit se concevoir dans un esprit ouvert et avant tout positif : aider les centres à se conformer à la loi, dans son prescrit comme dans son esprit et ce, par des démarches sur place, des conseils prodigués, un dialogue permanent. En outre et surtout, l'évaluation annuelle du phénomène de l'avortement doit permettre au législateur des initiatives appropriées nouvelles en matière de mesures positives.

CEREXHE E.

FALISE P.

BOUCHAT A.

EVARD J.M.

CAHAY P.

FLAGOTHIÉ G.

LUTGEN G.

WINTGENS P.

POULLET E.

ART. 2

- /tweede lid,
- A) Het bepaalde sub a) en b) van het voorgestelde art. 350, 1°, /
te vervangen als volgt :
- "a) de zwangerschapsafbreking moet plaatsvinden binnen
twaalf weken te rekenen van de bevruchting;
 - b) de zwangerschapsafbreking moet worden verricht door een
geneesheer in een ziekenhuis of gespecialiseerd centrum
waaraan een opvang- en voorlichtingsdienst verbonden is
dat door de bevoegde overheid is erkend onder de door
haar te bepalen voorwaarden;
 - c) de zwangerschap kan alleen dan worden afgebroken indien
de vrouw vooraf de in b) bedoelde opvang- en voorlich-
tingsdienst geraadpleegd heeft waar zij daadwerkelijke
hulp en raad heeft gekregen over de middelen waarop zij
een beroep kan doen voor de oplossing van de
problemen die door haar toestand zijn ontstaan, en waar
zij eveneens nauwkeurige en omstandige inlichtingen heeft
gekregen inzonderheid over de bijstand en de voordelen
die bij wet, decreet of ordonnantie worden toegekend aan
de gezinnen, de zwangere vrouwen, de al dan niet gehuwde
moeders en hun kinderen, evenals over de wettelijke
adoptiemogelijkheden;
 - d) de zwangerschap kan eerst worden afgebroken vanaf de
zevende dag na die waarop de zwangere vrouw zich voor het
eerst tot de geneesheer heeft gewend om haar zwangerschap
te laten afbreken en de opvang- en voorlichtingsdienst
geraadpleegd heeft."
- B) Het bepaalde sub 2°, 3° en 4° van het voorgestelde artikel
350 te vervangen als volgt :
- " 2° De geneesheer tot wie een vrouw zich wendt om
haar zwangerschap te laten afbreken onder de voorwaarden
bepaald in artikel 350, 1°, tweede lid, moet voldoen aan
de volgende verplichtingen :
- a) hij moet de vrouw inlichten over de onmiddellijke of
latere medische risico's waaraan zij zich blootstelt door
het afbreken van de zwangerschap en haar helpen opdat zij
zich bewust zou worden van de verantwoordelijkheid die
zij draagt;
 - b) hij moet, onder meer op basis van het schriftelijk verslag
van de opvang- en voorlichtingsdienst, zich ervan verge-
wissen dat de vrouw deze dienst geraadpleegd heeft, dat
zij de in het 1°, tweede lid, bedoelde hulp en
inlichtingen inderdaad gekregen heeft;
 - c) de dag van de ingreep moet hij de vrouw schriftelijk
laten verklaren dat zij met de zwangerschapsafbreking
instemt;

- d) hij moet een dossier aanleggen waarin zijn opgenomen :
- een verslag over de redenen waarom hij heeft gemeend de zwangerschap te moeten afbreken, met vermelding van de datum van het eerste bezoek van de vrouw en de datum waarop de zwangerschap is afgebroken;
 - het verslag van de opvang- en voorlichtingsdienst die de vrouw geraadpleegd heeft;
 - de in c) bedoelde schriftelijke verklaring van de zwangere vrouw.

Dit dossier moet anoniem worden opgesteld.

- e) hij moet de vrouw nauwkeurige informatie verstrekken over de verschillende anticonceptiemethoden."

C) Het cijfer 5° te vervangen door het cijfer 3°.

D) Het bepaalde sub 6° van het voorgestelde artikel 350 te vervangen als volgt :

" 4° Na de twaalfde week te rekenen van de bevruchting wordt artikel 350 alleen dan niet toegepast :

- wanneer een anderszins niet te weren gevaar bestaat waarbij het leven van de moeder wordt bedreigd of haar lichamelijke gezondheid wordt aangetast door een uit medisch oogpunt ernstig en blijvend geachte kwaal;
- wanneer vaststaat dat de foetus zodanig zal ontwikkelen dat er een kind geboren zal worden dat uit medisch oogpunt als niet levensvatbaar wordt beschouwd of bij wie essentiële levensfuncties ontbreken.

Naast de verplichtingen opgelegd in de artikelen 350bis en 350ter, mag in die gevallen de zwangerschap alleen worden afgebroken indien de geneesheer tot wie een vrouw zich wendt, zich verzekerd heeft van de medewerking van twee geneesheren die, gelet op de toestand van de zwangere vrouw of van het kind, beschouwd worden als specialisten terzake en wier verslagen bij het dossier moeten worden gevoegd."

ART. 3

Dit artikel te vervangen als volgt :

" De vrouw die opzettelijk de afdriving van haar vrucht veroorzaakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van twee jaar tot vijf jaar en met geldboete van honderd frank tot vijfhonderd frank. "

ART. 3bis (nieuw)

Een artikel 3bis (nieuw) in te voegen, luidende :

"ART. 3bis.- In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 351bis ingevoegd, luidende :

"ART. 351bis.- De geneesheer die een zwangerschapsafbreking heeft uitgevoerd zonder te voldoen aan de verplichtingen bepaald in artikel 350, 2° en 4°, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 350, 1°."

ART. 3ter (nieuw)

Een artikel 3ter (nieuw) in te voegen, luidende :

"ART. 3ter.- In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 351ter ingevoegd, luidende :

"ART. 351ter.- Als kindermoord wordt beschouwd iedere zwangerschapsafbreking, behoudens het geval bedoeld in artikel 350, 4°, uitgevoerd op een foetus die uit medisch oogpunt levensvatbaar wordt geacht."

VERANTWOORDING

1. Het handhaven van artikel 351

De huidige tekst van artikel 351 is een grondstelling die zegt dat abortus door de maatschappij veroordeeld moet worden omdat er een aanslag wordt gepleegd op een menselijk leven in wording.

Het staat vast dat er in iedere strafrechtelijke bepaling een verband bestaat tussen de ernst van de daad en de sanctie.

Door de mogelijke sanctie te beperken, wordt de indruk gewekt dat abortus niet een in hoge mate afkeurenswaardige daad is. Het verdient dan ook de voorkeur de thans bestaande straffen te handhaven.

2. Het invoegen van een artikel 351bis in het Strafwetboek

De verplichtingen opgelegd aan de arts door het nieuwe artikel 350, 2° en 4°, zijn zo belangrijk en fundamenteel dat zij bij niet-naleving daarvan op dezelfde wijze en met dezelfde straf behoren te worden gestraft als bepaald in artikel 350, 1°.

3. Het invoegen van een artikel 351ter in het Strafwetboek

In sommige wetgevingen, waaronder de Nederlandse wet van 1 mei 1981, wordt abortus op een levensvatbare vrucht gestraft met dezelfde straffen als kindermoord. Ons recht past de bepalingen in verband met kindermoord thans enkel toe bij een geboren kind. Het amendement beoogt de straffen op kindermoord uit te breiden tot abortus op een foetus die uit medisch oogpunt als levensvatbaar wordt beschouwd, d.w.z. een vrucht die buiten het lichaam van de moeder zelfstandig levensvatbaar wordt geacht.

ART. 4

Dit artikel te vervangen als volgt :

" Wanneer de middelen, gebruikt met het oogmerk om vruchtafdrijving te verwekken, de dood ten gevolge hebben, wordt hij die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen, veroordeeld tot opsluiting indien de vrouw in de afdrijving heeft toegestemd, en tot dwangarbeid van tien jaar tot vijftien jaar indien zij daarin niet heeft toegestemd. "

ART. 4bis (nieuw)

Een artikel 4bis (nieuw) in te voegen, luidende :

"ART. 4bis.- Artikel 353 van het Strafwetboek wordt vervangen als volgt :

"§ 1. Er wordt een nationaal evaluatie- en controlecollege voor de toepassing van de bepalingen van artikel 350 ingesteld, waarvan de organisatie en de werkwijze worden bepaald bij in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

§ 2. Het college bestaat uit 12 leden van wie 7 vrouwen, gekozen onder prominenten die door hun gelijken als zodanig zijn erkend; de samenstelling is als volgt :

1. zes werkende doctors in de geneeskunde, onder wie twee kinderartsen, twee psychiaters en twee gynaecologen, volgens de taalpariteit door de Koning benoemd uit een lijst voorgedragen door de Nationale Orde van geneesheren;
2. zes advocaten, sedert ten minste tien jaar werkzaam en ingeschreven op de tabel van de Orde van advocaten, volgens de taalpariteit door de Koning benoemd uit een lijst voorgedragen door de Nationale Orde van advocaten.

De leden van het college worden benoemd voor een termijn van vier jaar, die kan worden verlengd.

§ 3. Het college is belast met het toezicht op de naleving van de bepalingen van artikel 350.

Het college kan bij de erkende instellingen alle inlichtingen opvragen die noodzakelijk zijn om na te gaan of de hierboven bedoelde bepalingen worden nageleefd, op voorwaarde dat de anonimiteit van de vrouw gewaarborgd blijft.

Het college stelt elk jaar een volledig en nauwkeurig verslag op over de stand van zaken op het gebied van zwangerschapsafbreking in België en stuurt dat verslag door aan de Minister van Justitie die het openbaar maakt.

§ 4. Elke geneesheer die een behandeling uitvoert gericht op het afbreken van een zwangerschap, moet elke drie maanden aan het college de volgende anonieme inlichtingen sturen :

- 1° Het aantal zwangerschapsafbrekingen die hij tijdens die periode heeft verricht;
- 2° De redenen waarom hij heeft gemeend die zwangerschappen te moeten afbreken;
- 3° Voor elke vrouw : de duur van de zwangerschap, het aantal zwangerschappen en voorgaande zwangerschapsafbrekingen, de leeftijd, de provincie waar de woonplaats gelegen is of het land indien de vrouw in het buitenland woont, de burgerlijke staat en het aantal kinderen.

Niet-naleving van het bepaalde in deze paragraaf wordt gestraft met geldboete van 100 tot 200 frank.

§ 5. De werkingskosten van het college komen ten laste van de begroting van het Ministerie van Justitie."

VERANTWOORDING

1. Het handhaven van artikel 352 van het Strafwetboek

Dit amendement beoogt de handhaving van artikel 352 van het Strafwetboek dat zwaardere straffen voorschrijft dan artikel 350. Anders dan artikel 350 heeft het betrekking op gevallen waarbij de middelen gebruikt om de zwangerschap af te breken, de dood ten gevolge hebben gehad. Er is immers geen enkele reden om niet in hogere straffen te voorzien wanneer de arts die de zwangerschap heeft afgebroken in andere dan door de wet toegelaten omstandigheden, ook nog de dood van de vrouw heeft veroorzaakt.

2. Het wijzigen van artikel 353 van het Strafwetboek

Het College ingesteld door artikel 353 is een onafhankelijk orgaan dat er moet op toezien dat de wet correct wordt toegepast en te dien einde moet beschikken over de informatie-middelen die het voor het uitoefenen van zijn taak nodig heeft. Het moet elk jaar een volledig en duidelijk rapport opstellen over de toestand inzake abortus in België.

Het moet vooral een positieve rol spelen en blijk geven van openheid : de centra helpen de wet naar de letter en naar de geest na te leven, o.a. door zelf stappen te ondernemen, door raad te geven en door een voortdurende dialoog te voeren. Bovenal moet de jaarlijkse evaluatie van het verschijnsel abortus de wetgever in staat stellen nieuwe positieve maatregelen te nemen.

247 (S.E. 1988) - N° 1

Document de Commission n° 9

Justice & Santé publique et
Environnement

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

23 mai 1989

Proposition de loi relative à l'in-
terruption de grossesse, tendant à
modifier les articles 348, 350 et
351 du Code pénal et à abroger les
articles 352 et 353 du même Code.

AMENDEMENTS PROPOSES PAR
M. LALLEMAND ET CONSORTS

R.A 14350

247 (B.Z. 1988) - Nr. 1

Commissiestuk nr. 9

Justitie & Volksgezondheid en
Leefmilieu

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

23 mei 1989

Voorstel van wet betreffende de
zwangerschapsafbreking, strekkende
om de artikelen 348, 350 en 351
van het Strafwetboek te wijzigen
en de artikelen 352 en 353 van
hetzelfde Wetboek op te heffen.

AMENDEMENTEN VAN
DE H. LALLEMAND C.S.

R.A 14350

ART. 2

- A. Au 1° de cet article, remplacer le b) par la disposition suivante :

"Elle doit être pratiquée, dans de bonnes conditions médicales, par un médecin, dans un établissement de soins où existe un service d'information qui accueillera la femme enceinte et lui donnera des informations circonstanciées, notamment sur les droits, aides et avantages garantis par la loi et les décrets aux familles, aux mères célibataires ou non, et à leurs enfants, ainsi que sur les possibilités offertes par l'adoption de l'enfant à naître ; et qui, à la demande soit du médecin soit de la femme, accordera à celle-ci une assistance et des conseils sur les moyens auxquels elle pourrait avoir recours pour résoudre les problèmes sociaux et psychologiques posés par sa situation."

- B. Au 2° du même article, remplacer le b) par la disposition suivante :

"Rappeler les diverses possibilités d'accueil de l'enfant à naître, et faire appel le cas échéant au personnel du service visé au 1°, b) du présent article pour accorder l'assistance et donner les conseils qui y sont visés."

Justification

Les auteurs de la proposition souhaitent que la femme qui demande une interruption volontaire de grossesse reçoive nécessairement les informations qui sont prévues à la disposition du 1°, b).

Dans ces conditions, il est préférable de préciser le texte de la proposition.

D'autre part, la modification du b) du 1° implique une modification du b) du 2°.

Roger LALLEMAND,
Madame HERMAN-MICHIELENS,
Robert HENRION,
Frederik ERDMAN,
Madame M. ALVOET,
Jean-François VAES.

ART. 2

A. In het 1° van dit artikel, letter b) te vervangen als volgt :

"De zwangerschapsafbreking moet, onder medisch verantwoorde omstandigheden, door een geneesheer worden verricht in een verzorgingsinstelling waaraan een voorlichtingsdienst is verbonden die de zwangere vrouw moet opvangen en haar omstandig inlichten onder meer betreffende haar rechten, de bijstand en de voordelen die de wet en het decreet toekennen aan gezinnen, al dan niet ongehuwde moeders, hun kinderen, en ook over de mogelijkheden om het kind dat zal geboren worden te laten adopteren, en die, op verzoek van de geneesheer of van de vrouw, haar hulp en raad zal verlenen over de middelen waarop zij een beroep zou kunnen doen voor de oplossing van de maatschappelijke en psychologische problemen welke door haar toestand zijn ontstaan."

B. In het 2° van hetzelfde artikel, letter b) te vervangen als volgt :

" De verschillende opvangmogelijkheden voor het kind dat zal geboren worden in herinnering brengen en, in voorkomend geval, een beroep doen op het personeel van de onder 1° b) van dit artikel bedoelde dienst om de daar bepaalde bijstand en raad te verlenen."

Verantwoording

Het is de bedoeling van de indieners van het voorstel dat de vrouw die om een zwangerschapsafbreking verzoekt wel degelijk de inlichtingen zou ontvangen die onder 1°, b) worden voorgeschreven.

En precies daarom verdient het aanbeveling de tekst van het voorstel duidelijker te formuleren.

De wijziging van b) van het 1° houdt anderzijds in dat ook b) van het 2° wordt aangepast.

247-1 (S.E. 1988)

Document de Commission n°10

Justice & Santé publique
et Environnement

- 1 -

247-1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr.10

Justitie & Volksgezondheid
en Leefmilieu

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

24 mai 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

24 mei 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsonderbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

SOUS-AMENDEMENT PROPOSE PAR M.FALISE
A L'AMENDEMENT SUBSIDIAIRE
DE MM. CEREXHE, FALISE ET CONSORTS

(Doc. C° n° 8)

SUBAMENDEMENT VAN DE H. FALISE
OP HET SUBSIDIAIR AMENDEMENT
VAN DE HH. CEREXHE, FALISE c.s.

(C° st. nr. 8)

R.A 14350.

R.A 14350.

ART. 2

Compléter le 2° de l'article 350 proposé par un point f), libellé comme suit :

f) Le médecin, conventionné ou non, ne peut réclamer à la patiente aucun honoraire supplémentaire aux honoraires d'intervention prévus ou à prévoir dans la nomenclature I.N.A.M.I., quelles que soient la situation de la patiente en matière d'assurance maladie-invalidité, ses conditions d'hospitalisation ou ses éventuelles exigences particulières.

JUSTIFICATION

— Le médecin, qu'il soit conventionné ou non, ne peut réclamer à la patiente aucun honoraire supplémentaire aux honoraires d'intervention prévus dans la nomenclature I.N.A.M.I. Cette obligation vise globalement à responsabiliser au maximum le médecin. Plus précisément, cette disposition prétend éviter toute pratique abortive lucrative.

En effet, l'interruption de grossesse va à l'encontre de la vocation médicale hippocratique profonde et postule de la part du médecin qui accepte d'y recourir une démarche généreuse dont le seul but est de dénouer un conflit entre deux valeurs de vie. Il en découle que l'honoraire attaché à l'acte ne doit en aucune manière pouvoir être majoré ni constituer un facteur de tentation, d'indication abusive, d'autant plus que le plus souvent la patiente, par souci de discrétion, demandera à être hospitalisée en chambre particulière, ce qui dans la pratique courante entraîne l'exigence d'honoraires supplémentaires.

P. FALISE.

ART. 2

Het 2° van het voorgestelde artikel 350 aan te vullen met een punt f), luidende :

f) De geneesheer mag, of hij een overeenkomst gesloten heeft of niet, van de vrouw geen bijkomend honorarium eisen bovenop de honoraria waarin de R.I.Z.I.V.-nomenclatuur voorziet of zal voorzien, ongeacht haar toestand ten opzichte van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, de voorwaarden waarin zij is opgenomen of haar eventuele bijzondere eisen.

VERANTWOORDING

— De arts mag, of hij een overeenkomst gesloten heeft of niet, van de vrouw geen bijkomend honorarium eisen bovenop de honoraria waarin de R.I.Z.I.V.-nomenclatuur voorziet. Die verplichting is bedoeld om de arts zoveel mogelijk verantwoordelijkheid te doen dragen. Die bepaling wil meer bepaald een eind maken aan alle abortuspraktijken uit winstbejag.

Zwangerschapsafbreking is immers strijdig met het wezen van de medische roeping volgens de leer van Hippocrates. Zij eist dan ook van de arts die bereid is ze uit te voeren, een edelmoedige daad die enkel tot doel heeft een conflict tussen het leven van de moeder en het ongeboren leven te beslechten. Daaruit volgt dat het honorarium verschuldigd voor die ingreep in geen geval verhoogd mag worden noch mag aanzetten tot het stellen van opzettelijk verkeerde indicaties, te meer omdat de zwangere vrouw ter wille van de discretie meestal zal vragen opgenomen te worden in een eenpersoonskamer, wat in de praktijk leidt tot het aanrekenen van een hoger honorarium.

247-1 (S.E. 1988)

Document de commission n° 11

Justice & Santé publique
et Environnement

247-1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr. 11

Justitie & Volksgezondheid
en Leefmilieu

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

24 mai 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

SOUS-AMENDEMENT DE
MM. PEETERS ET BAERT
AUX AMENDEMENTS DE

MM. CEREXHE, FALISE ET CONSORTS

(Doc. c° n° 8)

ART. 2

Au point A, c) insérer le mot "ou" entre le mot "loi" et les mots "le décret" et supprimer les mots "ou l'ordonnance".

JUSTIFICATION

Une ordonnance ne règle que des matières régionales.

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

24 mei 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

SUBAMENDEMENT VAN
DE HH. PEETERS EN BAERT
OP DE AMENDEMENTEN VAN
DE HH. CEREXHE, FALISE c.s.

(C° st. nr. 8)

ART. 2

In het bepaalde onder A, c) het woord "of" in te voegen tussen de woorden "wet" en "decreet" en de woorden "cf ordonnantie" te doen vervallen.

VERANTWOORDING

Een ordonnantie regelt enkel gewestelijke materies.

W. PEETERS
F. BAERT.

247-1 (S.E. 1988)

Document de commission n° 12

Justice & Santé publique
et Environnement

247-1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr.12

Justitie & Volksgezondheid
en Leefmilieu

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

24 mai 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

SOUS-AMENDEMENT DE Mme MAYENCE
AUX AMENDEMENTS DE
M. LALLEMAND ET CONSORTS

ART. 2

Au 1°, b) de cet article, remplacer le dernier membre de phrase comme suit :
"... et qui accordera des conseils sur les moyens auxquels elle aura recours pour résoudre les problèmes sociaux et psychologiques posés par sa situation".

JUSTIFICATION

Afin d'éviter toute banalisation de l'avortement et pour permettre à la femme de prendre sa décision difficile dans les meilleures conditions.

J. MAYENCE.

R.A 14350.

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

24 mei 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

SUBAMENDEMENT VAN Mevr. MAYENCE
OP DE AMENDEMENTEN VAN
DE H. LALLEMAND c.s.

ART. 2

In het 1°, b) van dit artikel, het zinsdeel "en die, op verzoek...zijn ontstaan" te vervangen als volgt :
"... en die haar raad geeft over de middelen waarop zij een beroep kan doen voor de oplossing van de maatschappelijke en psychologische problemen welke door haar toestand zijn ontstaan".

VERANTWOORDING

Dit amendement beoogt te voorkomen dat abortus een banale zaak wordt en wil bereiken dat de vrouw haar moeilijke beslissing in de beste omstandigheden kan nemen.

R.A 14350.

247 - 1 (S.E. 1988)

Document de commission n° 13
Justice et Santé publique et Environnement

247 - 1 (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr. 13
Justitie en Volksgezondheid en Leefmilieu

SENAT DE BELGIQUE

Session de 1988 - 1989

6 juin 1989

Proposition de loi relative à l'interruption de grossesse, tendant à modifier les articles 348, 350 et 351 du Code pénal et à abroger les articles 352 et 353 du même Code.

SOUS-AMENDEMENT DE
M. HASQUIN
A L'AMENDEMENT PROPOSE PAR
M. LALLEMAND ET CONSORTS
(Doc. c° n° 9)

ART. 2

Au 1°, b), de cet article, remplacer les mots "elle pourrait avoir recours" par les mots "elle pourra avoir recours".

H. HASQUIN

R.A. 14350.

BELGISCHE SENAAT

Zitting 1988 - 1989

6 juni 1989

Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking, strekkende om de artikelen 348, 350 en 351 van het Strafwetboek te wijzigen en de artikelen 352 en 353 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

SUBAMENDEMENT VAN
DE H. HASQUIN
OP HET AMENDEMENT VAN
DE H. LALLEMAND c.s.
(C° st. nr. 9)

ART. 2

In het 1°, b), van dit artikel, de woorden "een beroep zou kunnen doen" te vervangen door de woorden "een beroep zal kunnen doen".

R.A. 14350.